

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

**EESTI KEELE TEKSTE
JA HARJUTUSI
VENE ÜLIÕPILASTELE**

III

1.vihik

TARTU 1981

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

**EESTI KEELE TEKSTE JA
HARJUTUSI
VENE ÜLIÕPILASTELE**

III

I. vihk

Teine trükk

TARTU 1981

Koostanud E.Uuspõld, A.Valmet.

Jarvu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu
N

Kinnitatud filoloogiateaduskonna
nõukogus 2. märtsil 1981.a.

K O L M E K Ü M N E E S I M E N E õrpetükk

GRAMMATIKA

Komparatsioon

Komparatiiv

Komparatiivi tunnus

Степени сравнения

Сравнительная степень

Признак сравнительной степени

-m

Adjektiivide kompara-
tiivivorm

Форма сравнительной степени
прилагательных

Positiivi genitiiv + m

Positiivi nom.	Positiivi gen.	Komparatiiv
kõrge	kõrge	kõrge/m
vaba	vaba	vaba/m
hapu	hapu	hapu/m
tubli	tubli	tubli/m
ilus	ilusa	ilusa/m
suur	suure	suure/m
uus	uue	uue/m
pruun	pruuni	pruuni/m
imelik	imeliku	imeliku/m
kindel	kindla	kindla/m

Samuti: haige, julge, kauge, kerge, kiire, lahke, niiske, pehme, raske, selge, sirge, terve, valge, värske; kena, korratu, mõru, onutu, õnnetu; nüri; avar, huvitav, igav, kõver, lõbus, madal, magus, mugav, odav, terav, tugev, tut-tav, valus; noor, uus; hall; kahjulik, kasulik, kirglik, oht-lik, piinlik, teaduslik, vajalik, nukker jt.

Positiivi nom.	Positiivi gen.	Komparatiiv
a) vaik <u>ne</u>	vaik <u>se</u>	vaikse/m
b) pime	pime <u>da</u>	pimeda/m
c) nalja <u>kas</u>	nalja <u>ka</u>	naljaka/m

Samuti: a) aeglane, kivine, kollane, laialdane, massiivne, näljané, punane, roheline, sinine, soliidne, sümpaatne, tuuline, täpne, vaene, vihmane jt.

b) hele, jahe, sage, sale, tore, tume jt.

c) andekas, edukas, ruumikas, sisukas, töökas jt.

Pange tähele!

mood <u>ne</u>	mood <u>sa</u>	moodsa/m
sood <u>ne</u>	sood <u>sa</u>	soodsa/m
hool <u>as</u>	hool <u>sa</u>	hoolsa/m
täht <u>is</u>	täht <u>sa</u>	tähtsa/m
kuul <u>us</u>	kuul <u>sa</u>	kuulsa/m
rõõm <u>us</u>	rõõm <u>sa</u>	rõõmsa/m
hirm <u>us</u>	hirm <u>sa</u>	hirmsa/m

rik <u>as</u>	rik <u>ka</u>	rikka/m
puh <u>as</u>	puh <u>ta</u>	puhta/m

kits <u>as</u>	kits <u>a</u>	kitsa/m
võõr <u>as</u>	võõr <u>a</u>	võõra/m
mai <u>as</u>	mai <u>a</u>	maia/m
kall <u>ie</u>	kall <u>i</u>	kalli/m
kaun <u>is</u>	kaun <u>i</u>	kauni/m

Positiivi nom.	Positiivi gen.	Komparatiiv
vana	vana	van/em
pikk	pika	pik/em
tark	targa	targ/em
halb	halva	halv/em
laisk	laisa	lais/em
tühi	tühja	tühj/em
märg	märja	märj/em
soe	sooja	sooj/em
lai	laia	lai/em
järsk	järsu	järs/em
paks	paksu	paks/em

Samuti: kõva, paha, kehv, kuiv, kõhn, külm, nõrk, virk, kurb, kuri jt.

Kas sai on täna värske? On küll, aga leib on värskem.

Teie tuba on avaram, aga meie tuba on mugavam.

Rein on pikk poiss, kuid Jüri on pikem.

Ene referaat oli sisukas, sinu oma on veel sisukam.

Dotsent Sepal on uus auto, professor Kivi auto on veel uuem.

Jüri on tubli organisaator, tema õde on veel tubliim.

Esimene harjutus oli kerge, nüüd tuleb raskem.

Adjektiivide komparatiivi-
vormi käänamine

Склонение формы сравнительной
степени прилагательных

	Nom.	Gen.	Part.	lllat.
Sing.	suurem	suurem[a]	suurema/t	suurema/sse
Pl.	suurema/d	suurema/te	suurema/id	suurema/tesse

Need kingad on väiksed, palun üks number suuremad.

Kahjuks ei ole praegu suuremaid. Need on küll pikemad, aga kitsamad.

Leidsime vaiksema koha. Rääkisime tähtsamatest asjadest. Sain täpsemad arvud.

Uuemates linnaosades on tänavad laiemad ja väljakud avaramad.

Adverbide komparatiivivormid

Формы сравнительной степени наречий

vähe	vähe/m
мало	меньше

-em

Posit.	Komp.	Posit.	Komp.
kaua	kau/em	hilja	hilj/em
tasa	tas/em	vara	var/em
ruttu	rutem	harva	harv/em

-sti

→

-mini

Adjektiivi posit.	Adjektiivi komp.	Adverbi posit.	Adverbi komp.
kiire	kiire/m	kiire/sti	kiire/mini
kõva	kõv_e/m	kõva/sti	kõv_e mini
halb, halva	halv_e/m	halva/sti	halv_e mini
ilus, -a	ilusa/m	ilusa/sti	ilusa/mini
rõõmus, rõõmsa	rõõmsa/m	rõõmsa/sti	rõõmsa/mini
sage, sageda	sageda/m	sageda/sti	sageda/mini

Samuti: julgesti, kenasti, lõbusasti, selgesti jne.

Pange tähele!

kauem e. kauemini
tasem e. tasemini
rutem e. rutemini
hiljem e. hiljemini
varem e. varemini
harvem e. harvemini

-lt → -malt

Adjektiivi posit.	Adjektiivi komp.	Adverbi posit.	Adverbi komp.
edukas, eduka	eduka/m	eduka/lt	eduka/malt
kasulik, -u	kasuliku/m	kasuliku/lt	kasuliku/malt
täpne, -se	täpse/m	täpse/lt	täpse/malt
aeglane, -se	aeglase/m	aeglase/lt	aeglase/malt
soe, sooja	sooj <u>e</u> m	sooja/lt	sooj <u>e</u> malt
kurb, kurva	kurv <u>e</u> m	kurva/lt	kurv <u>e</u> malt

Samuti: andekalt, huvitavalt, igavalt, järsult, kahjulikult
kasulikult, nõrgalt, pikalt, puhtalt, sisukalt, soliidsest,
sümpaatselt, teaduslikult, tõsiselt, töökalt, vabalt, vae-
selt, vaikselt jt.

-le, -l, -lt → -male, -mal, -malt

Adjektiivi posit.	Adjektiivi komp.	Adverbi posit.	Adverbi komp.
kauge	kauge/m, -a	kauge/le	kauge/male
		kauge/l	kauge/mal
		kauge/lt	kauge/malt
läheda <u>ne</u> , lähe/m, -a		läheda/le	lähe/male
		läheda/l	lähe/mal
		läheda/lt	lähe/malt

Samuti: kõrgele, kõrgel, kõrgelt; madalale, madalal, madalalt jt.

Pange tähele!

rõõmsamini e. rõõmsamalt
ilusamini e. ilusamalt
kiiremini e. kiiremalt
täpsemini e. täpsemalt
hoolsamini e. hoolsamalt
tugevamini e. tugevamalt

Mul ei ole aega kauem oodata, tee rutem.
Ma ei saa praegu tulla, ma tulen hiljem.
Miks sa seda varem ei ütelnud?
Homme on mul veel vähem aega.
Klubis käisime nüüd harvem (e. harvemini).
Väljas on külm, pane sooitemalt riidesse!
Palun räägi kõvemini, ma ei kuule!
Peab lugema aeglasemalt ja peab täpsemalt hääldama.
Tule lähemale ja vaata hoolsamini!
Mine kõrgemale! Kõrgemalt näeb selgemini.

Grammatikaterminid

adverb	наречие
erandlikult	как исключение, в качестве исключения
komparatiiv	сравнительная степень
~ keskvärre	
komparatiivivorm	форма сравнительной степени
komparatsioon	образование степеней сравнения
~ võrdlusastmete moodustamine	
positiiv	положительная степень
~ algvärre	

V ä l j e n d i d

Aasta ringi. Круглый год, весь год.

Tal vedas. Tal ei vedanud. Ему (ей) (по)везло. Ему (ей) не (по)везло.

Ta sattus hoogu Он разыгрался, разошелся.

Rühmaga on kaasas dotsent. С группой (приехал и т. д.) доцент.

Instruktor viib rühma matkale. Инструктор (по)ведет группу в поход.

Esimisel poolelajal juhib "Kalev". В первой половине перевес на стороне "Калева" (или: В первом тайме перевес на стороне "Калева").

Nad ei jõua nii kiiresti. Они не могут так быстро.

A n t o n ü ü m e

õige - vale правильный -
неправильный

hea - halb хороший -
плохой

tugev - nõrk сильный -
слабый

tark - rumal умный - глупый

terve - haige здоровый -
больной

lõbus - kurb, tõsine
веселый - печальный

naljakas - tõsine
смешной - серьезный

tuttav - võõras
знакомый - чужой

virk - laisk усердный -
ленивый

huvitav - igav интересный -
скучный

kiire - aeglane быстрый -
медленный

kõrge - madal высокий - низкий

lähedane - kaugel близкий -

далекий

sirge - kõver прямой - кривой

pehme - kõva мягкий - твердый

kuiv - märg сухой - мокрый

terav - nõrk острый - тупой

õhuke - paks тонкий - толстый

hele - tume светлый - темный

kallis - odav дорогой -

дешевый

täis - tühi полный - пустой

kasulik - kahjulik
ohutu - ohtlik

полезный - вредный
безопасный - опасный

LUGEMISPALA

Käärikul

Kääriku spordibaas on rahvarohke nii suvel kui talvel, sest sportlastel on siin soodsad treenimisvõimalused. Kuid Kääriku on ka ideaalne koht aktiivseks puhkamiseks. Aasta ringi töötab siin üliõpilaste puhkelaager.

Talvel on peamiseks spordialaks suusatamine, ka uisutamise. Suurepärased on Kääriku ümbruse suusarajad, mis looklevad mööda mägesid üles-alla. Lund on Käärikul alati rohkem ja kevadel sulab see aeglasemalt kui mujal.

Tartust saabus praegu buss, mis tõi siia teise kursuse matemaatikud kolmeks päevaks puhkelaagrisse. Nendega on kaasa dotsent Soopõld. Enamik üliõpilasi on siin esimest korda. Sergei Kordakovile on Kääriku tuttav - möödunud aastal oli ta siin esimeste kursuste aktivistide laagris.

Sergei: Kus on meie toad, kas uues majas mäe peal või peame elama mõnes vanas majas?

Dotsent Soopõld: Meie toad on selles rõduga majas. Siin pole halvem kui uues majas; vaiksem aga kindlasti. Kohe saame oma tubade võtmed.

Üliõpilased seavad end oma tubades sisse.

Dotsent Soopõld: Kell 12 läheme suusamatkale, tutvume spordibaasi lähema ümbrusega. Olge täpselt valmis!

Matemaatikute rühma viib matkale spordibaasi instruktor.

- Kuidas tempo on? Kas võib sõita kiiremini?

- Ei või! Tamara ja Irina on vähem suusatanud, nad ei jõua nii kiiresti.

Matkajad tõusevad mööda metsarada kõrgele mäele. Mäe tipp on lage, seal kasvab vaid üksik kõver kask ja pisike kuusk. Siit paistab kaugelt: igas suunas aina mäekuplid ja tumedad metsatukad.

Dotsent Soopõld: Kui ilm on selgem, näeb siit veel kaugemale, isegi Suur Munamägi paistab.

Instruktor: Alla sõita võib kahest küljest. See külg on siin järsem, siit sõidavad ainult need, kes tunnevad end suuskadel kindlamini. Ohutum on laskumine seal parempoolsel rajal - see ei ole nii järsk.

Tamara: Hirmus mägi! Siia tõusmine oli juba raske, nüüd on aga allasõit veel raskem! Siin ma kindlasti kukun!

Sergei: Ja mis siis kui kukud? Lumi on ju nii paks ja pehme! Julgem peab olema! Ma sõidan ees, tule järele!

Matkajad jõuavad spordibaasi tagasi kell pool kaks.

Instruktor: Nüüd kiiresti sauna pesema! Kell pool kolm on lõuna.

Dotsent Soopõld: Pärast lõunat puhkate paar tundi, siis tuleb kella viiest seitsmeni loeng.

Sergei: Ja kell kaheksa on televiisoris korvpallivõistluse ülekanne. Tartu "Kalev" mängib täna Tbilisi "Dünamoga".

Õhtul on televiisoritoas palju rahvast. Mäng on põnev. Esimesel poolajal juhib enamasti "Kalev". Kalevlased on taktikaliselt osavamad, "Dünamol" aga on rohkem pikemaid mängijaid. Esimese poolaja võidab "Kalev" 40:35. Teisel poolajal satuvad dünamolased hoogu. Mängutempo muutub kiireks. Kalevlased teevad vigu, nad hakkavad väsima. Mängu võidabki "Dünamo" 79:77.

Sergei arvab, et "Kalevil" lihtsalt ei vedanud, tegelikult mängisid nad paremini kui "Dünamo".

K ü s i m u s e d

1. Kus asub üliõpilaste puhkelaager?
2. Mis on talvel siin peamised spordialad?
3. Missugune on Kääriku ümbrus?

4. Kes saabusid Käärrikule puhkelaagrisse?
5. Missugused hooned on Käärriku spordibaasis?
6. Miks Tamara kartis meest alla sõita?
7. Mis teevad üliõpilased pärast lõunat?
8. Miks on õhtul televiisori juures palju rahvast?
9. Kes võidab esimese poolaja?
10. Miks võidab mängu "Dünamo"?

M õ i s t a t a !

Õues mäena, toas veena? (Lumi.)

Suvel magab, talvel kõnnib, vihma kardab, külma ei karda?
(Kasukas.)

S õ n a d

aina	всё	kindel, kindla, kindlat	
aktiiv/ne, -se, -set	активный	уверенный, твердый	
aktivist, -i, -i	активист	kuid но, а, однако	
alati	всегда	kuri, kurja, `kurja	злой
alla/sõit, -sõidu, -sõitu	спуск	kuulus, kuulsa, kuulsat	знаменитый
alla sõitma, ~ sõita, sõi-		kõver, -a, -at	кривой
dan ~	спускаться	külg, külje, külge	сторона; склон (горы)
avar, -a, -at	просторный	laager, laagri, laagrit	лагерь
enamasti	по большей части	lage, -da, -dat	голый
enam/ik, -iku, -ikku	большинство	looklema, loogelda, looklen	извиваться
hirmus, hirmsa, hirmat	страшный	matkaja, -, -t	путешественник
hoolas, hoolsa, hoolsat	прилежный	metsa/rada, -raja, -rada	лесная тропинка
ideaal/ne, -se, -set	идеальный	metsa/tukk, -tuka, -tukku	лесок
instruktor, -i, -it	инструктор	mugav, -a, -at	уютный, удобный
julge, -, -t	смелый		
järsk, järsu, järsku	крутой		

mujal в других местах
 mõistatama отгадывать
 mää/kuprel, -kupli, -kuplit
 купол холма, горный
 купол
 mängija, -, -t игрок
 mõõda (prepos. part.) по
 mõõdunud прошлый
 nii ... kui как..., так и
 osav, -a, -at ловкий
 paks, -u, -u толстый
 parem/pool/ne, -se, -set
 правый
 peami/ne, -se, -at главный
 pisike(ne), -se, -st
 малюсенький, крошечный
 pool/aeg, -aja, -aega
 половина (игры), тайм
 puhke/laager, -laagri, -laag-
 rit лагерь отдыха
 põnev, -a, -at
 захватывающий
 rahva/rohke, -, -t
 многолюдный
 rõõmus, rõõmsa, rõõmsat
 радостный
 saabuma прибывать
 selge, -, -t ясный
 sisse seadma (end), ~ seada,
 seap ~ устраиваться
 sisu/kas, -ka, -kat
 содержательный
 soodne, -sa, -sat
 благоприятный
 spordi/ala, -, - вид спорта
 spordi/baas, -i, -i
 спортивная база

suund, suuna, suunda
 направление
 suure/pära/ne, -se, -st
 прекрасный, отличный
 suusa/matk, -a, -a
 лыжный поход
 suusa/rada, -raja, -rada
 лыжня
 suusatama ходить, кататься
 на лыжах
 taktikaliselt тактически
 tegelikult фактически
 tipp, tipu, tippu вершина
 tore, -da, -dat великолепный
 treenimis/võimalus, -e, -t
 возможность тренироваться
 tubli, -, -t славный
 tähtis, tähtsa, tähtsat
 важный
 töö/kas, -ka, -kat
 трудолюбивый
 uisutama бегать, кататься
 на коньках
 võti, võtme, võtit ключ
 väsimä уставать
 õues на дворе
 üksik, -u, -ut одинокий
 üle/kanne, -kande, -kannet
 передача
 üles-alla вверх и вниз

HARJUTUSED

Harjutus 1

sirge → a) sirgem; b) sirgem tänav; c) Nõukogude tänav on sirge, Oktoobri puiestee on sirgem.

kerge, odav, kasulik, noor, sümpaatne, kivine, tüme, ruumikas, tugev, puhas, vajalik, kallid, maia, laisk, tark, vana, külm, soe, paha, õhuke.

Harjutus 2

Tiinal on mugav tuba. (Mari) → a) Maril on mugavam tuba. b) Ei ole mugavam tuba. c) Ei ole mugavamaid tube.

1. Jaanil on raske eksam. (Rein)
2. Perekond Saarel on ilus korter. (Perekond Mets)
3. Jüri on huvitav raamat. (Peeter)
4. Mul oli rõõmus päev. (Sa)
5. Sul on rikas tädi. (Ta)
6. Meil on moodne skulptuur. (Te)
7. Teil on uus õpik. (Nad)
8. Neil on kuri koer. (Me)
9. Peahoonel on kitsas koridor. (Keemiahoone)
10. Dotsent Saarel on töökas rühm. (Professor Aru)
11. Matil on täna tähtis koosolek. (Jaan)
12. Meie korrusel on puhas köök. (Nende korrus)

Harjutus 3

õigesti → a) õigemini; b) Sine puhkab õigesti, Jaak veel õigemini.

kaua, palju, vähe, vara, hilja, hästi, tugevasti, kiiresti, halvasti, ruttu, harva, tasa, tõsiselt, virgalt, huvitavalt.

Harjutus 4

Ilm on täna ... → a) Ilm on täna halb. b) Ilm on täna halvem.

põnev, paks, kõver, osav, ohutu, tüme, lõbusalt, kasulikult, julgelt, täpselt, tühjalt, aeglaselt, kaugelt.

1. ... lumi katab maad. 2. Matk algab ... kell kaks. 3. Me sõidame mööda ... rada. 4. Tamara suusatab ... 5. Mäel kasvab ... kask. 6. Sergei sõidab ... mäest alla. 7. Mis sealt ... paistab? 8. Sealt paistab ... mets. 9. Kolm päeva möödus ... 10. ... võistlus lõppes "Kalevi" võiduga. 11. Toomas on ... korvpallimängija. 12. Buss sõitis tagasi ... 13. Irina naeris ...

Harjutus 5

Kas Peeter on virk? → Ei, Peeter on laisk,
aga Andres on virk.

1. Kas Mari vastus oli tark? 2. Kas vanaema on haige? 3. Kas suur nuga on terav? 4. Kas kask on sirge? 5. Kas ooper on lõbus? 6. Kas tempo on kiire? 7. Kas matkamine on kahjulik? 8. Kas sinu jalad on tugevad? 9. Kas instruktor on teile tuttav? 10. Kas sokid on märjad? 11. Kas punane buss on täis? 12. Kas loeng on huvitav? 13. Kas õpik on õhuke? 14. Kas lilled on praegu odavad?

Harjutus 6

Ma ei joo piima soojalt. → Ma joon piima külmalt,
aga mahla veel külmemalt.

1. Ajalehed ei tulnud täna vara. 2. See lennuk ei lenda kõrgelt. 3. Mare ei kirjuta valesti. 4. Minu külaline ei tulnud lähedalt. 5. Ta ei koputa esimest korda tugevalt. 6. Tiina ei söö palju. 7. Mihkel ei pannud võid leivale õhukeselt. 8. Igor ei puudu sagedasti. 9. Ene ei orienteeru metsas hästi. 10. Rein ei laula kõrgelt.

Tõlkige!

I. Здесь воздух чище, снег белее и солнце светит ярче, чем в городе. 2. В старом доме тише, здесь меньше студентов. 3. Вчера было очень холодно, сегодня теплее. 4. У доцента Инэмаа новые дорогие лыжи. 5. Он хорошо катается на лыжах. 6. У Сергея более дешевые лыжи, но он катается лучше. 7. Издалека видна высокая гора. 8. Еще дальше виден темный лес. 9. Путешественники поднимаются на высокую гору. 10. Тамара спускается по более прямой дорожке, эта дорожка безопаснее. 11. Сегодня мы катались на лыжах два часа, завтра будем кататься больше. 12. Математики были в Кяэрику три дня, спортсмены живут здесь дольше.

GRAMMATIKA

Komparatiivi tarvitamine

Употребление сравнительной степени

vanem	<u>kui</u>	ema	starše, <u>чем</u> мать
ema	<u>st</u>	vanem	старше матери

Isa on vanem kui ema, ta on emast viis aastat vanem.

Sõnaraamat on kallim kui õpik, ta on õpikuat paksem.

Mõnikord on töö tähtsam kui anne.

Pärnus on praegu soojem kui Tartus.

See roheline mantel on pruunist mantlist moodsam.

Sergei räägib aeglasemalt kui Aram.

Aram on temperamentne, ta räägib meist kõigist elavamalt.

veidi	}	noorem,	немного моложе,
pisut		nooremalt	помоложе
natuke			

Reet Lepp on Peeter Laanest pisut noorem.

Ta astus pisut nooremalt ülikooli kui Peeter.

Meie toas on natuke soojem kui teil.

Kohv on veidi magusam kui tee. Ma joon kohvi veidi magusamalt.

palju	}	noorem,	намного	}	} моложе
märksa			гораздо		
tunduvalt		nooremalt	значительно		
märgatavalt			заметно		

Professor Sarv näeb välja palju noorem, kui ta on.

Lembit Mets sai palju nooremalt meistersportlaseks kui Ulo Laas.

Ladina keel on märksa raskem kui inglise keel.
 Uus õpik on tunduvalt sisukam kui vana.
 Tütarlaste tuba oli märgatavalt puhtam kui poiste oma.

niisama - kui; nii - kui

Kas täna on niisama külm kui eile?
 Ei, täna ei ole nii külm kui eile, täna on veidi soojem.
 Tõnu on niisama andekas kui Peeter. Arvo ei ole nii andekas
 kui Tõnu ja Peeter, aga ta on neist töökam.
 Sirje ei ole nii hoolas õpilane kui Krista. Krista on palju
hoolsam, ta töötab palju hoolsamini. Niisama hoolsalt töö-
 tab ka Ene.
 Kas praktikum oli niisama huvitav kui loeng?
 Ei, loeng oli huvitavam. Dotsent Mets räägib kõigist huvita-
vamalt.

Superlatiiv

Превосходная степень

Superlatiivivormi moodustamine

Образование формы превос-
ходной степени

a) liitvorm

a) составная форма

kõige

+ komparatiivivorm

adjektiividel:

прилагательных:

huvitav	huvitavam	kõige huvitavam
интересный	интереснее	самый интересный

adverbidel:

наречий:

huvitavalt	huvitavamalt	kõige huvitavamalt
интересно	интереснее	интереснее всех

b) lühivorm adjektiividel,
mille pl. part. lõpul on

б) краткая форма от при-
лагательных, имеющих в
партиitive множ. числа
окончание

-id

Positiivi nom.	Positiivi pl. part.	Superlatiiv
huvitav	huvitavai/d	huvitavai/m
ilus	ilusai/d	ilusai/m
kiire	kiirei/d	kiirei/m
julge	julgei/d	julgei/m

-i, -u

pikk	pikk/i	pikk i/m
suur	suur/i	suuri/m
noor	noor/i	noori/m
uus	uus/i	uusi/m
vana	van/u	van i m
halb, halva	halb/u	halb vi m

Pange tähele!

Positiiv	Komparatiiv	Superlatiiv
hea	parem	kõige parem ~ parim
väike	väiksem	kõige väiksem ~ väikseim
lühike	lühem	kõige lühem ~ lühim
pisike	pisem	kõige pisem ~ pisim
õhuke	õhem	kõige õhem ~ õhim
-----	-----	-----
hästi	paremini	kõige paremini
palju	rohkem	kõige rohkem

Saperlatiivi tarvitamine

Употребление превосходной степени

kõige ilusam } e. ilusaim }	vaas	самая красивая ваза
vaasidest e. } vaaside hulgast }	kõige ilusam e. ilusaim	(эта) ваза красивее всех

Missugune on Ülikooli suurim teaduskond?

Teaduskondadest on suurim arstiteaduskond.

Praegu on ööd kõige pikemad ja päevad kõige lühemad.

Kes teie hulgast on kõige parem joonistaja?

Kõige paremini meist joonistab Eha Lepp.

Ülo on meie rühma kõige andekam üliõpilane.

Kursusetöö kirjutas ta kõige andekamalt ja ka eksamid sooritas kõige edukamalt.

Anti on pärit Narvast, Niina aga palju kaugemalt - Saraatovist.

Kõige kaugemalt on pärit Tatjana: tema kodu on Irkutskis.

Peeter tõuseb hommikul kõige varem: tema loengud algavad kell kaheksa. Rein tõuseb täna veidi hiljem, tal on esimene loeng kell üheksa. Ülo magab kõige kauem: tal ei olegi täna loenguid.

T e o n i m e moodustamine
sufiksiga

Образование имени существительного со значением действия при помощи суффикса

-mine

<u>ma-infinitiv</u>	<u>teonimi</u>
liiku/ma	liiku/mine
uju/ma	uju/mine
käi/ma	käi/mine
lask/ma	lask/mine
ehita/ma	ehita/mine
võimle/ma	võimle/mine

T e g i j a n i m e moodus-
tamine sufiksiga

Образование имени существи-
тельного со значением
деятеля при помощи суффикса

-ja

<u>-ma</u> -infinitiiv	tegijanimi
uju/ma	uju/ja
käi/ma	käi/ja
lask/ma	lask/ja
ehita/ma	ehita/ja
võimle/ma	võimle/ja

Peeter ujub, tema spordiala on ujumine. Ta on hea ujuja.
Rein laseb, tema spordiala on laskmine. Ta on tuntud laskja.
Mart võimleb, tema spordiala on võimlemine. Ta on andekas
võimleja.

T e g i j a t tähistab ka
sufiks

Суффиксом со значением лица
деятеля является и

-ur

korvpall → korvpall/ur
jalgpall → jalgpall/ur
võrkpall → võrkpall/ur

Sirje spordiala on võrkpall. Ta mängib hästi võrkpalli. Ta
on hea võrkpallur.

Jüri spordiala on korvpall. Ta mängib hästi korvpalli. Ta
on hea korvpallur.

G r a m m a t i k a t e r m i n i d

liitvorm составная, сложная форма
lühivorm краткая форма
moodustamine образование
sufiks суффикс

superlatiiv

превосходная степень

~ ülivõrre

superlatiivivorm

форма превосходной степени

tähistama

обозначать

V ä l j e n d i d

Vaimustusega elasid nad kaasa sportlaste võitudele.

Они восторгались победами спортсменов.

Ta sai üldise imetluse objektiks.

Он стал объектом всеобщего восхищения.

Ta tuli olümpiavõitjaks.

Он стал олимпийским чемпионом.

Ta peab seda tavaliseks.

Он считает это обычным.

Nad on eriti uhked oma atleedile.

Они особенно гордятся своим атлетом.

Tõukamisel olin liiga bravuurne.

К толканию я приступил слишком бойко.

Lõpptulemusena sain olümpiakulla.

В итоге я получил олимпийское золото.

Olümpiamängude tähtsamad spordialad on:
kergejõu/stik, -stiku, -stikku
ujumi/ne, -se, -st
vettehüpped
aerutami/ne, -se, -st
sõudmi/ne, -se, -st
purjetami/ne, -se, -st
võimlemi/ne, -se, -st
vehklemi/ne, -se, -st
ratsutami/ne, -se, -st
laskmi/ne, -se, st
jalgratta/sõit, -sõidu, -sõitu
tõstmise/ne, -se, -st
maadlus, -e, -t
poks, -i, -i
kaasaegne viievõistlus

Важнейшими видами спорта на олимпийских играх являются:
легкая атлетика
плавание
прыжки в воду
академическая гребля
гребля на байдарках, каноэ
парусный спорт
гимнастика
фехтование
верховая езда
стрельба
велогонки
тяжёлая атлетика
борьба
бокс
современное пятиборье

jalgpall, -i, '-i
 korvpall
 võrkpall
 värvapall
 veepall
 maahoki, -, -t

футбол
 баскетбол
 волейбол
 ручной мяч
 водное поло
 хоккей на траве.

Kergejõustiku alad on:

Виды легкой атлетики:

jooks, -u, -u
 tõkkejooks
 käimine
 kõrgus/hüpe, -hüppe, -hüpet
 teivashüpe
 kaugushüpe
 kolmik hüpe
 kuul, -i, -i
 (✓kuuli/tõuge, -tõuke, -tõuget)
 vasar, -a, -at
 (✓vasara/heide, -heite, -heidet)
 ketas, ketta, ketast
 (✓kettaheide)
 oda, -, -
 (✓oda/vise, -viske, -viset)
 kümnevõistlus

бег
 барьерный бег
 спортивная ходьба
 прыжки в высоту
 прыжки с шестом
 прыжки в длину
 тройной прыжок
 толкание ядра

метание молота

метание диска

метание копья

десятиборье

Talispordi alad on:

Виды зимнего спорта:

murdmaasuusatami/ne, -se, -st
 kiirlaskumi/ne, -se, -st
 slalom, -i, -it
 suusahüpped
 kiiruisutami/ne, -se, -st
 iluuisutamine
 kelgutami/ne, -se, -st
 bobi/sõit, -sõidu, -sõitu
 jäähoki, -, -t

лыжный кросс
 скоростной спуск
 слалом
 прыжки с трамплина
 скоростной бег на коньках
 фигурное катание
 сани
 бобслей
 хоккей с шайбой

LÜGEMISPALA

Meie olümpiavõitjad

Septembris 1972 toimusid kahekümnendad olümpiamängud. Olümpiatuli põles seekord Münchenis. Taas kohtusid viie olümpiarõnga all maailma parimad sportlased. "Kiiremini! Kõrgemale! Kaugemale!"

Nõukogude sportlased võitsid väga paljudel aladel. Vaimustusega elasid spordisõbrad kaasa meie võimlejate, tõstjate, vehklejate, aerutajate, korvpallurite ja veepallurite, viievõistlejate ja kümnevõistlejate võitudele. Üldise imetluse objektiks kergejõustikus sai sprinter Valeri Borzov, kes võitis kuldmedali nii 100 m kui ka 200 m distantsil.

Eesti spordisõbrad olid eriti uhked oma atleedile Jaan Taltsile ja kõrgushüppajale Jüri Tarmakule, kes saabusid koju kuldmedaliga.

Olümpiamängude ajaloo oli see kaheksas kord, kus Tallinn võttis vastu kuldmedalivõitjaid. Varem on olümpiavõitjaks tulnud: tõstmises Alfred Neuland (Antwerpen, 1920); klassikalises maadluses Eduard Pütsep (Pariis, 1924), Volde-mar Väli (Amsterdam, 1928), Kristjan Palusalu (Berliin, 1936) ja Johannes Kotkas (Helsingi, 1952); vabamaadluses Osvald Käpp (Amsterdam, 1928) ja Kristjan Palusalu (Berliin, 1936); kiiruisutamises Ants Antson (Innsbruck, 1964) ja vehklemises Svetlana Tširkova (Mexico, 1968).

Olümpialaste saabumisel toimus Tallinna lennujaama ees väljakul miiting. Koju saabujaid tervitasid Vabariikliku Spordikomitee esimees, ELKNÜ Keskkomitee esimene sekretär, Tallinna Linna Täitevkomitee esimees ja spordiühingute "Kalev" ja "Dünamo" esindajad. Olümpiavõitjad tänasid sooja vastuvõtu eest.

Pressikonverentsil "Viru" hotellis jutustas Jaan Talts: "Surumise algraskuseks võtsin 200 kg. Seda polnud palju, sest NSV Liidu meistri-võistlustel olin alustanud suuremast. Olin harjunud mõttega, et võin suruda 220 kg. Väikesi raskusi on isegi nagu raskem tõsta, sest pead seda nii tavaliseks

ja kaob kontroll oma tegevuse üle. Esimene katse ebaõnnestuski. Kolmas katse - 210 kg - oli aga igati määrustele vastav. Ka rebimine õnnestus. Tõukamisel olin esimesel katsel jällegi liiga bravuurne. Teine kord olin ettevaatlikum ja lõpptulemusena saingi olümpiakulla."

Kõrgushüppe olümpiavõitja Jüri Tarmak õpib Leningradis. Temaga vestles "Spordilehe" korrespondent Šeremetjevo lennuväljal.

Reporter: Ütlesite, et tulemus 2.23 pole eriti kõrge. Kas olite valmis veel paremaks resultaadiks?

Jüri Tarmak: Arvestasin, et võiduks tuleb hüpata vähemalt kaks sentimeetrit rohkem. Kuid mulle ootamatult jäid rivaalid peatuma väiksemal kõrgusel.

Reporter: Mida soovitate poistele-tüdrukutele, kes tahavad saada tipp-sportlaseks?

Jüri Tarmak: Peab palju õppima ja väsimatult treenima, ei tohi karta raskusi ega ebaõnnestumisi, sest võidab see, kes on vastupidavam, kel on tugevamad närvid ja teravam mõistus.

K ü s i m u s e d

1. Millal ja kus toimusid XX olümpiamängud?
2. Millal ja kus toimusid XXI olümpiamängud?
3. Kus toimusid XXII olümpiamängud?
4. Missugustel aladel võitsid Münchenis Nõukogude sportlased?
5. Missugustel aladel on eesti sportlased varem olümpiavõitjaks tulnud?
6. Kes tervitasid Tallinna lennujaamas olümpialasi?
7. Kus toimus pressikonverents Jaan Taltsiga?
8. Kes vestles Jüri Tarmakuga?
9. Missuguse tulemusega võitis Jüri Tarmak?
10. Mida soovitas Jüri Tarmak neile, kes tahavad saada tipp-sportlaseks?

N a l j a

Tippsportlasele, kes on haigestunud grippi, ütleb arst:
"Teil on kõrge palavik."
"Kui kõrge?" tahab sportlane teada.
"Kolmkümmend üheksa kaks."
"Mis on maailmarekord?"

V a n a s õ n a

Hea laps, kes hästi tantsib, parem veel, kes paigal seisab.

S õ n a d

aerutaja, -, -t гребец
aja/lugu, -loo, -lugu

история

ala, -, - вид (спорта)
algraskus, -e, -t

начальный вес

alustama начинать
anne, ande, annet талант
arvestama рассчитывать
atleæt, atleedi, atleeti
атлет

bravuur/ne, -se, -set

здесь: бойкий, стремительный
distsants, -i, -i дистанция
ebaõnnestuma не удаваться
ebaõnnestumisi/ne, -se, -st
неудача

ELKNU = Eesti Maas Leninlik Kom-
munistlik Noorsooühing

ЛКСМЭ, Ленинский Коммунисти-
ческий Союз Молодежи Эстонии
ELKNU Keakomitee, -, -d

Центральный Комитет ЛКСМЭ
esi/mees, -mehe, -meest
председатель

esindaja, -, -t
представитель

ettevaat/lik, -liku, -likku
осторожный

griip, gripi, grippi грипп
haigestuma заболеть

harjuma привыкать
hotell, -i, -i отель,
гостиница

igati всячески
imetlus, -e, -t восхищение
kaasa elama болеть (за кого-

либо); быть захваченным
(чем-либо)

katse, -, -t попытка

kojusaabuja, -, -t
прибывший домой

kontroll, -i, -i контроль

korrespon/dent, -dendi,

-denti корреспондент

korvpallur, -i, -it
баскетболист

kuldmedal, -i, -it
золотая медаль

kuldmedalivõitja, -, -t
обладатель золотой меда-
ли, золотой призер

kõrgus, -e, -t высота

kõrgushüppaja, -, -t
прыгун в высоту

kümnevõistleja, -, -t
десятиборец

lennujaam, -a, -a аэропорт

liiga слишком

lõpptulemus, -e, -t
результат, конечный итог

maailm, -a, -a мир

maailmarekord, -i, -it
мировой рекорд

m = meeter, meetri, meetrit
метр

meistrivõistlused
первенство, чемпионат

mõistus, -e, -t ум

määrus, -e, -t постановление
nii ... kui ka
как... так и

niisama ... kui
так же ... как

närv, -i, -i нерв

objekt, -i, -i объект

olümpia/kuld, -kulla, -kulda =
= olümpiamängude kuldmedal
олимпийское золото

olümpiala/ne, -se, -st
олимпиец

olümpiamängud олимпийские
игры

olümpia/rõngas, -rõnga, -rõn-
gast олимпийское кольцо

olümpia/tuli, -tule, -tuld
олимпийский огонь

olümpia/võitja, -, -t
олимпийский чемпион

ootamatult неожиданно

pressikonverents, -i, -i
пресс-конференция

rihul (postp. gen.) по поводу,
по случаю, в случае

raskus, -e, -t тяжесть

rebimi/ne, -se, -st рывок

reporter, -i, -it репортёр

resul/taat, -taadi, -taati
результат

rivaal, -i, -i соперник

seekord в этот раз, на этот
раз

spordi/sõber, -sõbra, -sõpra
любитель спорта

spordiühing, -u, -ut
 спортивное общество
 sprinter, -i, -it спринтер
 suruma выжимать
 surumi/ne, -se, -st жим
 taas опять
 Tallinna Linna Täitevkomitee, -, -d Таллинский
 горисполком
 tavali/ne, -se, -st
 обыкновенный
 tegevus, -e, -t
 деятельность, действие
 tippsportlase, -se, -st
 спортсмен высшего класса
 treenima тренироваться
 tulemus, -, -e, -t результат
 tõstja, -, -t тяжелоатлет,
 штангист
 tõuka/mine, -se, -st
 толкание, толчок
 vabamaadlus вольная
 борьба

Vabariik/lik (-liku, -likku)
 Spordikomitee (-, -d)
 Республиканский комитет по
 физической культуре и
 спорту
 vaimustus, -e, -t восхищение
 vastupidav, -a, -at
 выносливый
 vastu võtma принимать
 vastu/võtt, -võtu, -võttu
 приём
 veerallur, -i, -it
 ватерполист
 viievõistleja, -, -t
 пятиборец
 võimleja, -, -t гимнаст
 võit, võidu, võitu победа
 vähemalt по крайней мере
 väsimatult неустанно
 uhke, -, -t гордый
 üldi/ne, -se, -st всеобщий
 üle (postp. gen.) над, о

HARJUTUSED

Harjutus 1

Mare on osav vehkleja. (vehklema) → a) Ta vehkleb osavalt. b) Mare ala on (ei ole) vehklemine.

1. Jaan on edukas jookaja. (jookama) 2. Sirje on kiire ujuja. (ujuma) 3. Tõnu on täpne laskja. (laskma, lasen). 4. Mai on andekas uisutaja. (uisutama) 5. Valeri on ideaalne poksija. (poksima) 6. Toomas on hea võrkpallur. (võrkpalli

mängima) 7. Rein on suurepärane korvpallur. (korvpalli mängima) 8. Tiit on nõrk jalgpallur. (jalgpalli mängima) 9. Mart on tore kaugushüppaja. (hüppama) 10. Ants on omapärane maadleja. (maadlema) 11. Väino on halb suusataja. (suusatama) 12. Saima on keskmine võimleja. (võimlema) 13. Tamara on õnnetu kukkuja. (kukkuma)

Harjutus 2

Sai on pehme. (pirukas, natuke) → a) Pirukas on niisama pehme kui sai. b) Pirukas ei ole nii pehme kui sai, sai on natuke pehmem.

1. Tõnu on tark. (Sirje, pisut) 2. Peeter on pikk. (Arvo, veidi) 3. Te olete täpsed. (Meie, märgatavalt) 4. Onu Paul on priske. (Tädi Liisi) 5. Prodekaan on tõsine. (Dekaan, märksa) 6. Tüdrukud on töökad. (Poisid, palju) 7. Esik on kitsas. (vannituba, tunduvalt) 8. Film on kurb. (Romaan, veidi) 9. Valge sall on õhuke. (Roheline sall, pisut) 10. Vanaisa jutt on naljakas. (Vanaema jutt, märksa)

Harjutus 3

Leib on (odav) kui sai. → a) Leib on odavam kui sai. b) Leib on odavam saiaist.

1. Konserv on (kallis) kui kohupiim. 2. Kohv on (magus) kui tee. 3. Tallinn on mulle (võõras) kui Tartu. 4. Kleit on (lühike) kui mantel. 5. Maie raamat on (puhas) kui Anne oma. 6. Auditoriumis on (vaikne) kui koridoris. 7. Lennuk on (kiire) kui auto. 8. Kell üheksa on (pime) kui kell kaheksa. 9. Eksam on (tähtis) kui arvestus. 10. Ants on (vastupidav) kui Jüri. 11. Rein räägib (huvitavalt) kui Mari. 12. Meri õpib (palju) kui Rein, aga teab (vähe) kui Rein.

Harjutus 4

Linnas on palju laiu tänavaid. (peatänav) →
Peatänav on kõige laiem.

1. Riiulil on palju pakse raamatuid. (sõnaraamat)
2. Lillekaupluses on palju kauneid lilli. (roos)
3. Selles majas on palju väikesi lapsi. (Tiit)
4. Mül on palju toredaid sõpru. (Peeter)
5. Ülikoolis on palju kuulsaid professoreid. (professor Kilk)
6. Suvel on palju sooje päevi. (täna)
7. See kevad oli vihmane. (aprill)
8. Perekonnas on kolm virka tütart. (Virve)
9. Meie rühmas on kolm laiska üliõpilast. (Lembit)
10. Saalis on palju saledaid võimlejaid. (Tiina)
11. Meil on palju populaarseid spordialasid. (korvpall)
12. Meil on palju häid tõstjaid. (kuldmedalivõitja)

Harjutus 5

Toomas tõuseb kell 7.45. Arvo samuti. (vara) →
Arvo tõuseb niisama vara kui Toomas.

1. Toomas sööb ühe võileiva. Arvo samuti. (vähe)
2. Toomas on valmis viieteistkümne minutiga. Arvo samuti. (kiiresti)
3. Toomas jõuab laboratooriumi kümne minutiga. Arvo samuti. (ruttu)
4. Toomas töötab kaheksa tundi. Arvo samuti. (kaua)
5. Toomas käib kinos kolm korda aastas. Arvo samuti. (harva)

Harjutus 6

Buss sõidab kiiresti. (auto) → a) Auto sõidab veel kiiremini. b) Mis sõidab kõige kiiremini?

1. Tõnu vastab hästi. (Rein)
2. Opetaja räägib aeglaselt. (üliõpilane)
3. Lind lendab kõrgel. (lennuk)
4. Virve laulab meeldivalt. (Mall)
5. Nad elavad lõbusalt. (meie)
6. Ma magasin pühapäeval kaua. (sa)
7. Moskva on kaugel. (Jerevan)
8. Igor näıldab selgesti. (õpetaja)
9. Jüri sõidab ettevaatlikult. (Mari)
10. Igor valmistub esinemiseks hoolikalt. (Sergei)
11. Igor esineb edukalt. (Sergei)

Harjutus 7

Vastake!

1. Missugune auditoorium on a) kõige suurem, b) kõige valgem, c) kõige soojem, d) kõige külmem?
2. Kes on teie kursusel a) kõige vanem, b) kõige noorem, c) kõige töökam, d) kõige andekam?
3. Kus on kõige parem a) õppida, b) puhata, c) süüa, d) magada?
4. Mis on teile a) kõige vajalikum, b) kõige kasulikum, c) kõige kahjulikum, d) kõige huvitavam, e) kõige igavam?

Harjutus 8

Tõlkige!

a) 1. Самые лучшие спортсмены мира поехали на олимпийские игры. 2. Спортсмены Советского Союза получили медалей больше всех. 3. Таллин встретил победителей олимпийских игр. 4. Перед аэропортом состоялся митинг. 5. Народ с восхищением приветствовал прибывших. 6. Начальный вес был ниже, чем на первенстве СССР. 7. Первая попытка не удалась. 8. При второй попытке я был осторожнее. 9. Он должен прыгнуть на 2 сантиметра выше. 10. Победит тот, кто сильнее и выносливее.

b) 1. Мати хочет стать спортсменом высшего класса. 2. Он самый высокий мальчик в классе. 3. Он самый лучший баскетболист в школе. 4. Мати усердно тренируется. 5. Тренировка бывает три раза в неделю. 6. Летом он бегают и прыгает, зимой катается на лыжах и на коньках. 7. Мати смотрит по телевизору все спортивные соревнования. 8. Спорт для Мати важнее, чем учеба. 9. Мать говорит, что образование нужнее, чем медали. 10. Отец говорит, что образование и спортсмену очень нужно.

Harjutus 9

Jutustage ühest spordivõistlustest!

KOLMEKUMNE KOLMAS õppetükk

GRAMMATIKA

ma- ja da-(ta-, a-)infinitiiv Инфинитивы на -ma и -da (-ta, -a)

I. da-infinitiivi vormid

I. Формы da-инфинитива

ela/ma	}	ЖИТЬ
ela/da		

vasta/ma	}	ОТВЕЧАТЬ
vasta/ta		

käi/ma	}	ХОДИТЬ
käi/a		

unnus

Признак

-da

a) kahe- ja enamasilbilise
tüvega astmevahelduseta
verbidel

a) для глаголов с двуслож-
ной и многосложной осно-
вой без чередования сту-
пеней

küsi/ma	küsi/da
ela/ma	ela/da
juhtu/ma	juhtu/da
saabu/ma	saabu/da
jaluta/ma	jaluta/da
hiline/ma	hiline/da

Samuti: andestama, armastama, asuma, avama, ehitama, esitama, huvitama, joonistama, jutustama, jälgima, järgnema, kannata-
ma, kasutama, kavatsema, kirjutama, kogunema, kohtuma, koos-
nema, korduma, kujutama, külastama, küpsetama, lehitsema, lu-
bama, magama, meeldima, meenuma, naeratama, paluma, paranda-
ma, peatuma, puuduma, puutuma, põlema, pärinema, ravima, sel-
gitama, sõnema, toimuma, tänama, töötama, väljuma, väsima,
ärrituma jt.

Pange tähele!

pese/ma

pese/ta

b) õppima-, rääkima-, kaduma-
tüüpi astmevahelduslikel
verbidel

б) у глаголов с чередованием
степеней, спрягающихся по
типу
õppima, rääkima, kaduma

T u g e v	a s t e
õppi/ma	õppi/da
rääki/ma	rääki/da
kadu/ma	kadu/da
mängi/ma	mängi/da

Samuti: astuma, istuma, kutsuma, lugema, lõppema, otsima, or-
ganiseerima, pidama, sadama, sattuma, soovima, sündima, tant-
sima, tekkima, tõlkima jt.

c) verbidel

в) у глаголов

saa/ma	saa/da
jää/ma	jää/da
või/ma	või/da

Pange tähele!

üttelema-tüüp

Tugev aste	Nõrk aste
võim[le] ma	võim[el] da
vest[le] ma	vest[el] da
vai[dle] ma	vai[el] da
kah[tle] ma	kah[el] da
õm[ble] ma	õm[mel] da
üt[le] ma	üt[el] da
	~ õ[el] da
mõt[le] ma	mõt[el] da
	~ mõ[el] da

kõnelema-tüüp

kõne[le] ma kõne[l] da

-ta

- a) hakkama-, vaatama-,
tõmbama-tüüpi ast-
mevahelduslikel ver-
bidel

- a) для глаголов с чередова-
нием ступеней, спряга-
ющихся по типу
hakkama, vaatama, tõmbama

Tugev aste	Nõrk aste
hakka/ma	haka/ta
vaata/ma	vaada/ta
tõmba/ma	tõmma/ta
puhka/ma	puha/ta
kalla/ma	kalla/ta

Samuti: hiippama, ruttama, aitama, märkama, ootama, kordama,
lendama, algama, kaebama (kaevata), ohkama, oskama jt.

- b) ühesilbilise konso-
nanttüvega astmeva-
helduslikel verbi-
del, mille tüve lõ-
pul ei ole l, n, r
või d, t

- б) для глаголов с чередованием
ступеней, имеющих в конце
односложной основы согласный
(не l, n, r, не d, t)

seis/ma	seis/ta
tõus/ma	tõus/ta
maks/ma	maks/ta

Pange tähele!

jooks/ma

joo|s|ta

l, n, r järel on -da:

После l, n, r признак -da:

kuul/ma	kuul/da
laul/ma	laul/da
naer/ma	naer/da

-a

a) ühesilbilise konsonant-
tüvega astmevaheldusli-
kel verbidel, mille tü-
ve lõpul on d, t

a) у глаголов с односложной
основой на d, t, имеющих
чередование ступеней

T	u	g	e	v	a	s	t	e
and/ma								and/a
püüd/ma								püüd/a
ost/ma								ost/a
sõit/ma								sõit/a

Samuti: hoidma, jõudma, kandma, leidma, tundma, kartma, keet-
ma, paistma, saatma, tahtma jt.

Pange tähele!

Kui t ees on lühike vokaal,
lisandub tunnus -ta

Если перед t - краткий глас-
ный, то к основе присоеди-
няется -ta

võt/ma	võt/ta
jät/ma	jät/ta
nut/ma	nut/ta
kat/ma	kat/ta

b) ühesilbilise vokaaltü-
vega astmevahelduseta
verbidel, kusjuures

б) у глаголов с односложной
основой на гласный, не име-
ющих чередования ступеней.
При этом

oo → uu

öö → üü

vii/ma	vii/a
käi/ma	käi/a
j ^{oo} /ma	j ^{uu} /a
s ^{öö} /ma	s ^{üü} /a

Samuti: tooma, looma, lõõma.

Erandlikult

Исключения:

le → ll

ne → nn

re → rr

o <u>le</u> ma	o <u>ll</u> a
tu <u>le</u> ma	tu <u>ll</u> a
mi <u>ne</u> ma	mi <u>nn</u> a
pa <u>ne</u> ma	pa <u>nn</u> a
su <u>re</u> ma	su <u>rr</u> a

ge → h

te <u>ge</u> ma	te <u>h</u> a
nä <u>ge</u> ma	nä <u>h</u> a

Mis teha?

Kas ära minna või siia jääda?

Kas bussiga sõita või jalutada?

Kas kohe ütelda või enne mõtelda?

Kas töötada või puhata?

Kas tantsida või istuda?

Kas naerda või nutta?

Mis võib teha?

Mis peab tegema?

Teie võite ära minna, aga meie peame siia jääma.

Tööpäeval võib bussiga sõita, aga pühapäeval peab jalutama.

Tema võib kohe ütelda, aga mina pean enne mõtleva.

Täna võib puhata, aga homme peab töötama,

Sina võid tantsida, aga mina pean istuma.

Pärast võin naerda, aga praegu pean nutma.

II. ma-infinitiivi käänded

Illatiiv: sõõ/ma, joo/ma, õppi/ma, luge/ma
 Inessiiv: sõõ/mas, joo/mas, õppi/mas, luge/mas
 Elatiiv: sõõ/mast, joo/mast, õppi/mast, luge/mast
 Abessiiv: sõõ/mata, joo/mata, õppi/mata, luge/mata

Ma lähen (kuhu?) <u>sõõma</u> .	Я иду (пойду) есть.
Ma olen (kus?) <u>sõõmas</u> .	Я ем.
Ma tulen (kust?) <u>sõõmast</u> .	Я ходил(а) есть.
Töö on <u>lõpetamata</u> .	Работа не закончена.
Mul on töö <u>lõpetamata</u> .	У меня работа не закончена.
Ahdsin ära <u>lõpetamata</u> töö.	Я сдал(а) незаконченную работу.
Kas Moskva rong on veel <u>tulemata</u> ?	Московский поезд еще не пришел?
Jah, aga ta on <u>tulemas</u> .	Нет, но он должен прибыть с минуты на минуту.

Enn läks raamatukogusse õppima.
 Virve läks kohvikusse kohvi jooma.
 Kas Virve on praegu kohvi joomas?
 Ei, Virve tuli juba kohvi joomast ja läks samuti õppima.
Õppimata ei saa homme kontrolltööd kirjutada.

mas-vorm

verbidega

с глаголами

o l e m a

Külalised on tulemas. (= Külalised tulevad varsti.)
 Скоро придут гости.
 Mari on kirja lõpetamas. (= Mari lõpetab varsti kirja.)
 Мари заканчивает письмо.
 Kas selliseid raamatuid üldse on olemas?
 Есть ли (существуют ли) вообще такие книги?

k ä i m a

Me käisime kaks korda nädalas võimlemas.

Мы ходили два раза в неделю на гимнастику (занимаемся гимнастикой).

Jüri käis külalistega jälutamas. Nad käisid Toomemäge vaatamas. При ходил с гостями гулять. Они смотрели (ходили смотреть) Тоомеяги.

l e i d m a

Ma leidsin Jüri ajalehte lugemas.

Я застал(а) При за газетой.

Emma leidis lapse põrandal magamas.

Мать нашла ребенка спящим на полу.

m a s t - v o r m

verbidega

о глаголами

t u l e m a

Эне tuleb võimlemast, Andres tuleb ujumast.

Эне идет с гимнастики, Андрес ходил плавать (идет из бассейна и. т. п.).

Kas sina tuled kontrollitööd kirjutamast?

Ты с контрольной работы идешь?

s a a b u m a

Mari saabus mere äärest puhkamast.

Мари приехала с отдыха у моря.

Peeter saabus võimlast treenimast.

Пеэтер пришел из гимнастического зала, с тренировки.

t õ u s m a

Tõusin magamast kell kaheksa.

Я встал(а) в восемь часов.

h o i d u m a

Mari hoidus Jüriga kohtumast.

Мари избегала встреч с При.

Peab hoiduma haigestumast.

Необходимо остерегаться заболевания.

k e e l d u m a

Peeter keeldus sellele küsimusele vastamast.

Петер отказался отвечать на этот вопрос.

Võõras keeldus tõendit esitamast.

Незнакомец отказался предъявить справку.

t ä n a m a

Kuidas elad? Tänan küsimast, hästi.

Как живешь? Спасибо, хорошо.

Palun tule pühapäeval minu juurde! Tänan kutsumast!

Приходи, пожалуйста, в воскресенье ко мне! Благодарю за приглашение!

mata-vorm

verbidega

с глаголами

o l e m a

Mul on ajaleht lugemata. (= Ma ei ole ajalehte lugenud.)

Я еще не читал(а) газету.

Kas need õunad on pestud või pesemata?

Это мытые или немытые яблоки?

j ä ä m a

Külalised jäid tulemata. (= Külalised ei tulnud.)

Гости не пришли.

See film jäi mul vaatamata. (= Seda filmi ma ei vaadanud.)

Этот фильм я не смотрел(а).

j ä t m a

Tamara jättis sõnad õppimata. (= Tamara ei õppinud sõnu.)

Тамара не выучила слова.

Rein jättis kohtumisele minemata. (= Rein ei läinud kohtumisele.)

Рейн не пошел на свидание.

u n u s t a m a

Sirje unustas ajalehe tellimata.

Сирье забыла подписаться на газету.

Jaani unustas piletid ostmata.

Яан забыл купить билеты.

mata-vorm atribuudina:

в качестве определения:

Ei või juua keetmata vett ega süüa pezetmata õunu.

Нельзя пить некипяченую воду и есть немятые яблоки.

Kutsumata külalised. Parandamata vead. Kontrollimata harjutus.

Незванные гости. Неисправленные ошибки. Непроверенное упражнение.

G r a m m a t i k a t e r m i n i d

astmevahelduseta

без чередования ступеней

astmevahelduslik

с чередованием ступеней

atribuut

определение

kahe- ja enamasilbiline

двухсложный и многосложный

konsonanttüvi

основа на согласный

kusjuures

причем

lisanduma

прибавляться, присоединяться

tüvi

основа

vokaal

гласный

~täishäälik

vokaaltüvi

основа на гласный

ühesilbiline

односложный

V ä l j e n d i d

Ehitamine võttis aega.

Строительство потребовало времени.

Lubage esitleda.

Разрешите представить.

Tere tulemast!

Добро пожаловать!

Üliõpilaskonna nimel

от имени студенчества

Üks populaarsemaid ringe

один из популярнейших кружков

astronoomiaprofessor

профессор астрономии

keemiaprofessor

профессор химии

meditsiinidoktor

доктор медицинских наук

bioloogiadoktor

доктор биологических наук

filoloogiakandidaat

кандидат филологических наук

matemaatikakandidaat

кандидат математических наук

majandusteaduse kandidaat

кандидат экономических наук

Ta on statsionaarne üliõpilane. Он студент очного отделения.
Ta õpib statsionaarselt. Он учится на очном отделении.
Ta on mittestatsionaarne üli-

õpilane (v kaugõppija). Он студент-заочник.

Ta õpib mittestatsionaarselt (v kaugõppes). Он учится заочно.

kaug/õpe, -õppe, -õpet	заочное обучение
kaugõppeosakond	заочное отделение
kaugõppe prorektor	проректор по заочному обучению
kaugõppe dekanaat	деканат заочного отделения
üle kahe tuhande	свыше двух тысяч
alla kahe tuhande	менее (немногим) двух тысяч
umbes kaks tuhat	около двух тысяч, примерно две
ligi kaks tuhat	тысячи
	приблизительно две тысячи

LUGEMISPALA

Väliskülalised ülikooli komsomolikomitees

I

Ülikooli komsomolikomitees on täna väliskülalised. Need on Amsterdami Ülikooli üliõpilased, demokraatliku noorteor-
ganisatsiooni esindajad Johan Tersteeg ja Theo Gorter ning
noor ajakirjanik Jan Doesburg, kes töötab Hollandi Kommu-
nistliku Partei häälekandja "De Waarheid" toimetuses. Külalised tahavad tutvuda Tartu Riikliku Ülikooliga ja üldse
meie maa kõrgema hariduse süsteemiga ning üliõpilaste eluga.

Külalistega on tulnud kohtuma Ülikooli komsomoliaktiiv.
Komsomolikomitee sekretär Rein Sild: Lugupeetud külalised!
Mul on rõõm meie vana Ülikooli kogu üliõpilaskonna nimel
õelda teile tere tulemast! Lubage esitleda meie kontumisest
osavõtjaid: Mai Laane, raviosakonna V kursuse üliõpilane ja
Igor Tsvetkov, III kursuse vene filoloog, on mõlemad sekre-
täri asetäitjad; Arvo Kõiv, IV kursuse ajaloolane, on komi-
tee ideoloogiasektori juhataja; Andres Lepp, majandusteadus-
konna IV kursuse üliõpilane, esindab komsomolikomitees Üli-
õpilaste Teaduslikku Ühingut; Jaan Pärnaste, IV kursuse ju-

rist, juhib rahvusvaheliste suhete ringi, mis on meil üks populaarsemaid ringe; Peeter Piirmets on meie ülikooli ajalehe toimetusest. Ta lõpetas möödunud kevadel ülikooli žurnalistina.

Sissejuhatuseks mõni sõna meie ülikooli ajaloo kohta. Tartu ülikooli ajaloo algus ulatub aastasse 1632, mil siin hakkas tegutsema Academia Gustaviana - Rootsi kuninga Gustav Adolphi korraldusel asutatud kõrgkool. Sõdade tõttu oli Academia tegevus häiritud, järgmise sajandi algul pidi ta oma tegevuse lõpetama. Põhjasõjas hävis Tartu linn peaaegu täiesti. Ülesehitamine võttis aega. XVIII sajandil laastasid linna mitmel korral suured tulekahjud.

Uuesti sai Tartu ülikoolilinnaks 1802. aastal. Tartu ülikool kujunes kiiresti Baltimaade haridus- ja teaduskeskuseks. Siin on olnud õppimas ja õpetamas paljud ülemaailmse kuulsusega teadlased. Möödunud sajandist tuleb nimetada näiteks selliseid nimesid nagu bioloog K.E. Baer, astronoomia-professor Fr.G.W. Struve, arstiteaduse professor N.I. Pirogov, vitamiinide avastaja N.I. Lunin, ajaloolane J.V. Tarle, keeleteadlane F.J. Wiedemann. Tartu ülikoolis on hariduse saanud enamik eesti kultuuritegelasi, aga ka teiste rahvaste kuulsaid inimesi, näiteks armeenia kirjanik Hatšatur Abovjan, vene poeet N.M. Jazõkov, läti folklorist ja ühiskonnategelane K. Barons jpt. Tartu ülikooli üliõpilaskond oli minevikus ja on ka tänapäeval paljurahvuseline. Meie ülikoolil on tugevad internatsionaalsed traditsioonid. Pärast sõda on Tartu Riiklik Ülikool kiiresti kasvanud. Teaduskondi on meil praegu 9, üliõpilasi üle 6000, neist umbes 2000 õpib mittestatsionaarselt.

K ü s i m u s e d

1. Millised väliskülalised on täna komsomolikomitees?
2. Millega tanavad külalised tutvuda?
3. Kes on tulnud külalistega kohtuma?
4. Millal hakkas tegutsema Academia Gustaviana?
5. Millal oli Põhjasõda?

6. Mis aastal sai Tartu uuesti ülikoolilinnaks?
7. Missugused kuulsad teadlased on Tartu ülikoolis õppinud või õpetanud?
8. Missugune on Tartu ülikooli üliõpilaskond?
9. Missugused teaduskonnad on praegu Tartu Riiklikus Ülikoolis?
10. Kui palju on meie ülikoolis üliõpilasi?

N a l j a

Professor: Kas te võite mulle midagi rääkida XVII sajandi keemikutest?

Üliõpilane: Nad on kõik surnud.

x x x

Professor: Kas küsimus teeb teile raskusi?

Üliõpilane: Oh ei, hoopis vastus.

S õ n a d

ajakirja/nik, -niku, -nikku	demokraat/lik, -liku, -likku
журналист	демократический
aja/leht, -lehe, -lehte	enne сначала
gazeta	esindama представлять
ajaloolane, -se, -st	folklorist, -i, -i
историк	фольклорист
algul vnaçale	Hollandi Kommunistlik Partei
arstiteadus, -e, -t	медицина Коммунистическая партия
asetäitja, -, -t	заместитель Голландии
asutama основывать	häirima расстраивать
asutatud основанный	häiritud расстроен(ный)
avastaja, -, -t	открыватель hävima гибнуть
bioloog, -i, -i	биолог häälekandja, -, -t
	organ (печати)

ideoloogiasektor, -i, -it
идеологический сектор
internatsionaal/ne, -se, set
интернациональный
jpt. = ja paljud teised
и многие другие
juhtima, juhtida, juhin
руководить
jurist, -i, -i **прист**
karikatšur, -i, -i
карикатура
keeleteadla/ne, -se, -st
языковед, лингвист
kohtumi/ne, -se, -st
встреча
kommunist/lik, -liku, -likku
коммунистический
komsomoliaktiiv, -i, -i
комсомольский актив
komsomolikomitee, -, -d
комсомольский комитет
korraldus, -e, -t
распоряжение
kultuuritegela/ne, -se, -st
деятель культуры
kuulsus, -e, -t
знаменитость
kõnelema, kõnelda, kõnelen
говорить
kõrgkool **вуз**
'laasta/ma, -ta, -u
опустошать
lugupeetud **уважаемый**
mil **когда**
mine/vik, -viku, -vikku
прошное

mõlemad **оба**
noorteorganisatsioon, -i, -i
организация молодежи
nutma, nutta, nutan **плакать**
näiteks **например**
osavõtja, -, -t **участник**
paljurahvuseli/ne, -se, -st
многонациональный
partei, -, -d **партия**
poheet, poeedi, poeeti **поэт**
Põhja/sõda, -sõja, -sõda
Северная война
pärast **потом**
rahvusvaheli/ne, -se, -st
международный
rõõm, -u, -u **радость**
sissejuhatus, -e, -t
введение
suhe, suhte, suhet **отношение**
sõda, sõja, sõda **война**
süsteem, -i, -i **система**
žurnalist, -i, -i **журналист**
tabel, -i, -it **таблица**
teaduskeskus, -e, -t
научный центр
tegutsema **здесь: работать**
toimetus, -e, -t **редакция**
traditsioon, -i, -i
традиция
tulekahju, -, -, **пожар**
tõttu (postp. gen.) **из-за**
täiesti **полностью**
tänapäeval
в настоящее время
ulatuma
здесь: восходить

uuesti снова
 vitamiin, -i, -i витамин
 väliskülali/ne, -se, -st
 иностранный гость
 ülemaailm/ne, -se, -set
 всемирный
 ülesehitami/ne, -se, -st
 восстановление

ülikoolilinn, -a, -a
 университетский город
 üliõpilas/kond, -konna, -kon-
 da студенчество
 Üliõpilaste Teaduslik Ühing
 студенческое научное
 общество

HARJUTUSED

Harjutus 1

laulma → a) laulda; b) Salmele meeldib kooris
laulda.

tõusma, külastama, parandama, ravima, vaidlema, hüppama,
 korjama, saatma, minema, sõitma.

Harjutus 2

Suurt kohvrit on raske ... → a) Suurt kohvrit
 on raske kanda. b) Suurt kohvrit oli raske kanda.

1. Filoloog võib ka toimetuses ... 2. Kõik tahavad kohtumi-
 sest ... 3. Külalised soovivad ... meie kõrgema hariduse
 süsteemiga. 4. Ajakirjanik tahab sekretäri ... 5. Dotsent
 Kõiv lubab ... Ülikooli ajaloost. 6. Sekretäri asetäitjat
 pole kerge ... 7. Academia Gustaviana ei saa kaua ... 8. Mõõ-
 dunud sajandil oli eestlastel raske haridust ... 9. Raviosa-
 konnas on huvitav ...

tegutsema, töötama, leidma, vestlema, osa võtma, saama, õp-
 pima, tutvuma, jutustama.

Harjutus 3

Tõnu ootab teid. → a) Tõnu peab teid ootama.
b) Tõnul tuleb teid odata.

1. Mart Sepp ruttab jaama. 2. Ta jõuab kuusele rongile.
3. Sirje juhib autot. 4. Jaak esitleb oma rühmakaaslast. 5. Haige sööb kerget toitu. 6. Ene kannatab valu. 7. Kes nutab? 8. Lind lendab üle mere. 9. Isa puhkab praegu. 10. Rein aitab filmida võistlusi. 11. Olümpiavõitja kardab reportereid. 12. Ma nimetan kuulsaid teadlasi. 13. Rahvusvaheliste suhete ring korraldab koosoleku. 14. Me kuulame esimest referaati.

Harjutus 4

Kas sa oled kohvi juba keetnud? → a) Ei, aga ma hakkan kohe keetma. b) Ei, ma ei saanud kohvi keeta.

1. Kas sa oled end juba pesnud? 2. Kas te olete reegleid juba korranud? 3. Kas sa oled neid pilte vaadanud? 4. Kas sa oled ekskursiooni organiseerimisele mõelnud? 5. Kas sa oled tööplaani teinud? 6. Kas te olete teed joonud? 7. Kas te olete piletite eest maksnud? 8. Kas sa oled täna juba jooksnud? 9. Kas sa oled seda luuletuskogu lugenud? 10. Kas Kersiti on Sirjega võistlusest rääkinud?

Harjutus 5

Ma pean kiria tõlkima. → a) Kiri on tõlkimata.
b) Kas sa aitad mul tõlkida?

1. Anne peab lauda katma. 2. Ma pean paki postkontorist ära tooma. 3. Me peame täna aknaid pesema. 4. Peeter peab Enele sünnipäevaks lilli ostma. 5. Nad peavad kööki koristama. 6. Jüri peab raadio parandada viima. 7. Ma pean ise kleidi õmblema. 8. Jaan peab koosoleku organiseerima. 9. Mare peab artikli kirjutama. 10. Virve peab karikatuure joonistama.

Harjutus 6

-ma, -mas, -mast või -mata?

Täna teid tule- → Täna teid tulemast.

1. Need vead jäid mul paranda- .
2. Unustasin teid esitle- .
3. Krista käis iga filmi vaata- .
4. Laps jättis piima joo- .
5. Matemaatikud tulid suusata- .
6. Ene hoidus õhtul pal-ju söö- , vahel läks ta söö- maga- .
7. Leidsime Mari köögis askelda- .
8. Ava- kiri oli ajalehtede vahel.
9. Varsti al- gab mitting, rahvas on kogune- .
10. Direktor keeldus masina- kirjutajale vaba päeva and- .
11. Aadressid on veel ümbrik- kudele kirjuta- , ma hakkan kohe kirjuta- .
12. Kunstnikud tulid kunstimuuseumist näitust ava- .
13. Kes on praegu dot- sent Metsa juures vasta- ?
14. Peep läks just vasta- , Ma- taša ja Viktor tulid juba vasta- , ainult Jaan ja Mall on veel vasta- .

Harjutus 7

Tõlkige!

a) 1. Во время войны погибло много зданий. 2. В городе были большие пожары. 3. Рейн будет говорить об истории уни- верситета. 4. Высшее учебное заведение было в Тарту уже в ХУП веке. 5. В XIX веке Тарту стал важным центром просве- щения. 6. В Тартуском университете преподавали многие из- вестные ученые. 7. Здесь учился армянский писатель Абовян. 8. Деятели эстонской культуры Фельман и Крейцвальд учились на медицинском факультете.

б) 1. Декан филологического факультета - доктор филоло- гических наук, декан медицинского факультета - доктор ме- дицинских наук. 2. Проректор по заочному обучению - канди- дат экономических наук. 3. Кто является заведующим идеоло- гическим сектором комитета комсомола? - Историк-четверто- курсник Арво Кыйв. 4. Где находится заочный деканат? 5. В университете приблизительно 2000 заочников. 6. На нашем фа- культете более 600 студентов. 7. Заочно труднее учиться, чем очно.

Harjutus 8

Kuidas te tutvustate võõrale ülikooli peahoonet?

K O L M E K Ü M N E N E L J A S õ p p e t ü k k

GRAMMATIKA

ma- ja da-infinitivi
peamised tarvitamisjuhud

Основные случаи употребления
инфинитивов на -ma и -da

ma-infinitiv

1. Seoses liikumisverbi-
dega

1. В сочетании с глаголами,
обозначающими движение

Rein läheb treenima.
Рейн идет (пойдет) тренироваться.

Moskvast saabus kuulus professor loenguid pidama.
Из Москвы прибыл знаменитый профессор читать лекции.

Poiss looksib välja palli mängima.

Kas tuled võimlema? Ei, ma ei tule võimlema, lähen suusatama.
Me ruttame pileteid ostma. Kuhu te sõidate puhkama?

2. Seoses tegevuse al-
gust väljendavate ver-
bidega

2. В сочетании с глаголами,
обозначающими начало
действия

Rein hakkab treenima.
Рейн будет тренироваться.

Me hakkame eesti keelt õppima: Tatjana hakkab tõlkima. Niina hakkab harjutust kirjutama, mina hakkan lugemispala jutustama. Igor ei hakka veel õppima, ta hakkab Viktoriga malet mängima.

Kas panab see sind mõtlemale?

Это заставляет тебя задуматься?

Ei, see ajab mind naerma.

Нет, это смеит меня.

Petrovide perekond asus Tartusse elama.

Семья Петровых поселилась в Тарту.

Kas sa jääd mind ootama?

Ты будешь меня ждать?

Laps jäi magama. Kell jäi seisma.

Ребёнок заснул. Часы остановились.

Pange tähele!

hakama + ma-infinitiv

Täna hakkab sadama.

Me hakkame ehitama.

Homme hakkame EPA mees-
konnaga võistlema.

algama + substantiiv

Täna algab kevad.

Töö algab 1. augustil.

Võistlus EPA meeskonnaga
algab kell kümme.

3. Seoses mõnede tegevust
väljendavate verbidega

3. В сочетании с некоторыми
глаголами, обозначающими
действие

Mari kutsub teed jooma.
Мари приглашает чай пить.

Tatjana õpib klaverit mängima. Kes õpetab teda klaverit män-
gima?

Татьяна учится играть на рояле. Кто учит ее играть на рояле?

Dotsent Raud saadab Sergei kriiti tooma.

Доцент Рауд посылает Сергея за медом.

4. Seoses modaalverbiga
pidama

4. В сочетании с модальным
глаголом pidama

Mari peab kirja kirjutama.
Мари должна писать письмо.

Me peame homseks sõnu kordama. Virve peab koosolekule minema.
Peeter hilines, ta peab vabandama. Kas peab akna avama?

5. Seoses sõnadega

valmis

nõus

5. В сочетании со словами

готов

согласен

Ta on {valmis, nõus}	sellest rääkima.
Он {готов, согласен}	говорить об этом.

Hein on valmis vastama, ta õppis eile.

Me oleme valmis võistlema.

Kas oled nõus minu eest valvesse minema? Ei, ma ei saa, aga

Sirje on nõus sind aitama.

Sergei on valmis kõike organiseerima, aga meie pole alati nõus ossa võtma.

da-infinitiv

1. Seoses võimalikkust ja
tahtmist väljendavate
verbidega

I. В сочетании с глаголами.
выражающими возможность
или волеизъявление

Haige ei saa käia.
Больной не может ходить.

saama, võima, tohtima, julgema

Haige ei saa käia, tal jalg valutab.

Больной не может ходить, у него болит нога.

Jüri ei saa õppida, tal ei ole õpikut.

Дри не может заниматься, у него нет учебника.

Ants ei saa praegu treenida, tal pole aega. Jüri aga ei või treenida, sest ta oli haige.

Антс не может сейчас тренироваться, у него нет времени. А

Дри нельзя тренироваться, он болен.

Kas üdin teid aidata? Можно мне вам помочь?

Haige ei tohi veel tõusta, arst ei luba.

Больному нельзя еще вставать, врач не разрешает.

Ma ei julge ükski minna. Kas tohin teid saata?

Я боюсь одна идти. Можно мне вас проводить?

püüdma, suutma, jõudma

Naige püüab tõusta, kuid ta ei suuda (~ ei jõua) veel tõusta, ta on väga nõrk.

Больной пытается встать, но он еще не может встать, он очень слаб.

Olen nii väsinud, et ei jõua (~ ei suuda) enam käia.

Я так устал(а), что не могу больше ходить.

Kas jõudsid töö lõpetada? Ei jõudnud. Püüdsin küll kiiresti kirjutada, aga ma ei suuda terve päev laua taga istuda.

Ты успел(а) закончить работу? Не успел(а). Я старался (-лась) писать быстро, но я не могу целый день за столом сидеть.

See on võimatu, ma ei suuda seda uskuda.

Это невозможно, я не могу этому поверить.

Toomas ei suutnud otsustada, missugust võõrkeelt õppida.

Томас не мог решить, какой иностранный язык изучать.

tahtma, soovima

Kes tahab (~ soovib) sõna võtta? Кто желает высказаться?

Mida te soovite jua, teed või kohvi?

Что вы желаете пить, чай или кофе?

Rein tahtis õhtul klubisse minna, kuid ei saanud, sest tuli

Jaan, kes soovis (~ tahtis) malet mängida.

Рейн хотел вечером пойти в клуб, но не мог, потому что пришел Яан, который хотел играть в шахматы.

aitama, laskma, lubama, käskima, soovitama

помогать, давать (что-либо делать), разрешать, велеть (приказывать), советовать

ma aitan [sul] sõnaraamatust sõnu otsida.

Я помогу тебе искать слова в словаре.

Naabrid ei lasknud [mul] magada.

Соседи не давали мне спать.

Kas väike õde laseb [sul] õppida?

Маленькая сестра дает тебе заниматься?

Arst ei luba [tal] suitsetada.

Врач не разрешает ему курить.

Riina lubas mulle raamatu tuua.

Райна обещала принести мне книгу.

Kas lubate mul ära minna?

Мне можно идти? (Разрешаете идти?)

Prodekaan käskis tal avalduse kirjutada.

Продекан велел ему (ей) написать заявление.

Dotsent Palm soovitas meil seda artiklit lugeda.

Доцент Пальм советовал нам читать эту статью.

2. Seoses tundeid või in-
tellektuaalset tegevust
väljendavate verbidega,

nagu

armastama, kartma, lootma, kavatsema, mõtlema, oskama, meel-
dima jt.

2. В сочетании с глаголами,
обозначающими чувства и
умственную деятельность:

Mari armastab laulda.
Мари любит петь.

Kas sa ei karda hilineda? Ei, ma lootan täpselt kohal olla.

Ты не боишься опоздать? Нет, я надеюсь прийти точно.

Mõtlesin täna lektööri vastata, kuid ma ei oska veel hästi
tõlkida.

Я думал(а) сегодня отвечать домашнее чтение, но я не умею
еще хорошо переводить.

Mida kavatsed õhtul teha? Lähem kontserdile, mulle meeldib
muusikat kuulata.

Что ты вечером собираешься делать? Пойду на концерт, мне
нравится слушать музыку.

3. Impersonaalsetes konst-
ruktsoonides seoses
verbidega

3. В безличных конструкциях в
сочетании с глаголами

õnnestub, maksab, tuleb, tarvitseb, on tarvis, on vaja

Raamatuid tuleb hoida.
Книги следует беречь.

Ei õnnestunud professoriga rääkida.

Не удалось поговорить с профессором.

Kas maksab ärrituda? Стоит ли раздражаться?

Tuleb oodata, ei maksa rutata.

Нужно ждать, не стоит торопиться.

Võistlustöö on vaja varsti esitada.

Конкурсную работу надо будет скоро представить.

On tarvis tõsiselt töötada, kuid ei tarvita närvitseda.

Надо серьезно работать, но не следует нервничать.

4. Seoses substantiividega

4. В сочетании с существительными

võimalus 'возможность', kavatsus 'намерение', soov, tahtmine 'желание', lootus 'надежда', käsk 'приказ', luba 'разрешение', vajadus, tarvidus 'необходимость, надобность' õnn 'счастье', aeg 'пора' jt.

Poistel oli {soov, kavatsus, luba} minna matkama.

Мальчики имели {желание, намерение, разрешение} пойти в поход.

Oli võimalus raha teenida. Была возможность заработать.

Mul on käsk päevik deканаати viia.

Мне велели отнести журнал в деканат.

Kas on lootust stipendiumi saada?

Есть ли надежда получить стипендию?

Virvel on hirm ilma stipendiumita jääda.

Вирве боится (опасается) остаться без стипендии.

Kui on vajadus sõna võtta, siis tuleb seda teha.

Если имеется необходимость высказаться, то следует это сделать.

Kas on tarvidust seda küsimust veel arutada?

Нужно ли этот вопрос еще обсуждать?

Mul oli õnn temaga tutvuda.

Я имел(а) счастье познакомиться с ним (с ней).

On rõõm sind näha. Я рад(а) тебя видеть.

On aeg magama minna. Пора идти (ложиться) спать.

5. Seoses konstrukt-
sioonidega

olema + adjektiiv

olema + vara, hilja

Temaga on huvitav vestelda.	С ним интересно беседовать.
Suitsetada on kahjulik.	Курить вредно.
On vara magama minna.	Спать идти рано.

On meeldiv teiega tutvuda. Seda on raske uskuda.
Kas oli igav oodata? Ei, siin oli mugav istuda.
Nüüd on hilja teda kutsuda.

6. et-konjunktsiooniga fi-
naalkonstruksioonis

6. В конструкции цели с
союзом et

Sa oled liiga noor, et sellest aru saada.
Ты слишком молод, чтобы понимать это.

Jüri läks sidekontorisse, et kaugekõne talongi osta.
Ootasime taksot, et raudteejaama sõita.
Võtsin sõnaraamatu, et uue sõna tähendust vaadata.
Sööme selleks, et elada, kuid ei ela selleks, et süüa.

7. Impersonaalaastes küsimustes

7. В безличных вопросах

Mis teha?	Что делать?
Mõtlen, kuidas vastata.	Думаю, как ответить.

Kuhu õhtul minna? Me ei tea, kuhu õhtul minna.
Milleks nii kaua oodata? Ei saa aru, milleks nii kaua oodata.
Millega seda seletada? Küsisin, millega seda seletada.
Kas arst kutsuda? Ta küsis, kas arst kutsuda.

Eitussõna da-infinitiivigaОтрицание с да-инфинитивомmitte

Olla või mitte olla? Быть или не быть?

Kas saata telegramm või mitte saata?

Kas osta raamat või mitte?

Kas teda ka kutsuda? Miks siis mitte kutsuda?

Ruttasime, et mitte hilineda.

Pange tähele sõnade
järjekorda:

Обратите внимание на
порядок слов!

Kirjanik kirjutab romaani → Kirjanik hakkab romaani kirjutama.

Ma kutsun sind külla → Ma kavatsen sind külla kutsuda.

Me kuulame muusikat → Meile meeldib muusikat kuulata.

G r a m m a t i k a t e r m i n i d

eitussõna	отрицательное слово
finaalkonstruktsioon	конструкция цели
impersonaalne	
~ umbisikuline	безличный
intellektuaalne	умственный
järjekord	порядок, последовательность
konjunktsioon	
~ sidesõna	союз
konstruktsioon	конструкция
liikumisverb	глагол движения; глагол со значением движения
modaalverb	модальный глагол
võimalikkus	возможность
väljendama	выражать

V ä l j e n d i d

elama asuma	поселиться
magama jääma	уснуть, заснуть
seisma jääma	остановиться

ootama jääma	(остаться) ждать
mõtlemata panema	заставлять задуматься
naerma ajama	смеяться
tal oh hirm (= ta kardab)	он (она) боится, опасается
esiteks..., teiseks..., kol-	во-первых..., во-вторых...,
mandaks...	в-третьих...
Kohtumise aeg hakkab lõpule jõudma.	Время встречи истекает.
Meil kõigil on palju küsida.	У всех нас много вопросов.

Eesti NSV kõrgemad õppe-	Высшие учебные заведения
asutused:	Эстонской ССР:
Tartu Riiklik Ülikool	Тартуский государственный уни-
	верситет
Eesti Põllumajanduse Aka-	Эстонская сельскохозяйственная
deemia	академия
Tallinna Polütehniline	Таллинский политехнический инс-
Instituut	титут
Tallinna Pedagoogiline	Таллинский педагогический инс-
Instituut	титут
Tallinna Riiklik Kon-	Таллинская государственная кон-
servatoorium	серватория
Eesti NSV Riiklik Kuns-	Государственный художественный
tiinstituut	институт Эстонской ССР
kõrgharidus	высшее образование
keskharidus	среднее образование
tehnikum, -i, -i	техникум

LUGEMISPAALA

Väliskülalised Ülikooli komsomolikomitees

II

J. Tersteeg: Olen lugenud, et riik kulutab teil haridusele suuri summasid. Kas kõik üliõpilased saavad stipendiumi?

Rein Sild: Stipendiumi saab 75 % üliõpilastest. Et stipendiumi saada, peab edukalt õppima, s.t. eksamisessiooni

hinded peavad olema vähemalt "neljad". Erandjuhul võib stipendiumi saada ka ühe "kolmega".

Theo Gorter: Millised funktsioonid on Üliõpilaste Teaduslikul Ühingul?

Andres Lepp: Ülikoolis on hulk teaduslikke ringe, kus andekad Üliõpilased lisaks õppetööle võivad tegelda oma eriala teaduslike probleemidega. Kõik need ringid alluvad Üliõpilaste Teaduslikule Ühingule. Oma teadusliku töö tulemusi on Üliõpilastel võimalik tutvustada kas tavalistel ringi koosolekutel või UTÜ konverentsidel, mis toimuvad igal kevadel. Paremad tööd ilmuvad ringide kogumikes. Palun, siin riigilil võite näha mõõdnud aastal ilmunud Üliõpilastööde kogumikke.

Jan Doesburg: Millised on teised Eesti NSV kõrgkoolid ja kus nad asuvad?

Arvo Kõiv: Eesti NSV-s on kuus kõrgkooli. Tartus asub peale Ülikooli veel Eesti Põllumajanduse Akadeemia, kus saavad hariduse meie tulevased põllumajanduse ja metsanduse spetsialistid. Tallinnas on neli kõrgemat õppeasutust: esiteks Tallinna Polütehniline Instituut, kus õpivad tulevased insenerid; teiseks Tallinna Pedagoogiline Instituut, mis valmistab ette keskkooliõpetajaid ja bibliograafe; kolmandaks Tallinna Riiklik Konservatoorium, mis annab kõrgema muusikalise hariduse nii heliloojatele, interpreetidele kui ka muusikapedagoogidele, ka õpivad siin tulevased näitlejad ja režissöörid; neljandaks ENSV Riiklik Kunstiinstituut tulevaste kunstnike ja arhitektide ettevalmistamiseks.

Jan Doesburg: Kas need õppeasutused on niisama suured kui Ülikool?

Arvo Kõiv: Polütehniline Instituut on suurem, seal õpib ligi 10 000 üliõpilast, teised on väiksemad: Põllumajanduse Akadeemias on umbes 4000, Pedagoogilises Instituudis üle 2000, Kunstiinstituudis üle 400 ja Konservatooriumis üle 300 üliõpilase.

Jan Doesburg: Kahjuks hakkab meie kohtumise aeg lõpule jõudma. kuigi meil kõigil on veel palju küsida. Kell 13 al-

gab tutvumine linnaga. Tänan meie kõigi nimel Tartu Ülikooli komsomolikomiteed meeldiva vastuvõtu eest, kuid loodan, et meie lahked võõrustajad on nõus meid saatma ringkäigul sõõda linna.

Moor hollandi ajakirjanik lahkub peahoonest elavas vestluses Peeter Piirmetsaga.

K ü s i m u s e d

1. Missugused üliõpilased saavad stipendiumi?
2. Millised teaduslikud ringid on teie teaduskonnas?
3. Millise ringi tööst te võtate osa?
4. Kus õpivad tulevased arhitektid?
5. Kus saavad hariduse tulevased agronoomid?
6. Missuguses kõrgkoolis on kõige rohkem üliõpilasi?
Ja missuguses on kõige vähem üliõpilasi?
7. Kes on Peeter Piirmets?
8. Millest nad vestlevad hollandi ajakirjanikuga?

V a n a s õ n u

Üks rumal jõuab rohkem küsida kui klümme tarka vastata.
Rumal räägib, mis ta teab, tark teab, mis ta räägib.
Rääkimine on hõbe, vaikimine kuld.

S õ n a d

agronoom, -i, -i агроном
akadeemia, -, -t академия
alluma быть, находиться в
ведении; подчиняться
arhitekt, -i, -i архитектор
bibliograaf, -i, -i библиограф
eksamisessiõn, -i, -i экзаменационная сессия

erand/juht, -juhu, -juhtu исключительный случай
funktsiõn, -i, -i функция
helilooja, -, -t композитор
hinne, hinde, hinnet оценка
hulk, hulga, hulka множество; много
hõbe, hõbeda, hõbedat серебро
ilmuma выходить

insener, -i, -i **инженер**
inter/preet, -preedi,
-preeti **интерпретатор**
instituut, instituudi,
instituuti **институт**
kahjuks **к сожалению**
kogu/mik, -miku, -mikku
сборник
konservatoorium, -i, -i
консерватория
konverents, -i, -i
конференция
kuld, kulla, kulda **золото**
kulutama **расходовать**
lisaks **кроме, вдобавок**
metsandus, -e, -t
лесоводство
muusikali/ne, -se, -st
музыкальный
milli/ne, -se, -st
какой; который
muusikapedagog, -i, -i
преподаватель музыки
nõus **согласен**
osa võtma, ~ võtta, võtan ~
участвовать
peale (prep. gen.) **кроме**
pedagoogili/ne, -se, -st
педагогический
polütehniline/ne, -se, -st
политехнический
protsent, protsendi, prot-
senti **процент**
rõlumajandus, -e, -t
сельское хозяйство
rezissöör, -i, -i
режиссёр

riik, riigi, riiki
государство
ring/käik, -käigu, -käiku
обход
spetsialist, -i, -i
специалист
s.t. = see tähendab
т.е. = то есть
summa, -, -t **сумма**
tegelema, tegelda, tegelen
заниматься
tuleva/ne, -se, -st
будущий
vaikimi/ne, -se, -st
молчание
võõrustaja, -, -t
хозяин (принимающий гостей)
õppeasutus, -e, -t
учебное заведение
õppetöö, -, -d
учебная работа
üliõpilastöö, -, -d
студенческая работа

HARJUTUSED

Harjutus 1

Me tutvume EPA-ga (tahtma, tulema) → a) Me ta-
hame EPA-ga tutvuda. Me tuleme EPA-ga tutvuma.
b) Me tahtsime EPA-ga tutvuda. Me tulime EPA-ga
tutvuma.

1. Artiklite kogumik ilmub (hakkama, võima). 2. Mart sõõb lõunat (minema, kavatsema). 3. Sirje mängib klaverit (oskama, õppima). 4. Me kontrollime harjutust (jõudma, asuma). 5. Ma leian selleks aega (pidama, püüdma). 6. Nad kuulavad muusikat (kutsuma, soovima). 7. Jaan tõlgib kiiresti (mõtlemas, nõus olema). 8. Kas te ootate? (jääma, soovima). 9. Sirje õmbleb (armastama, õpetama). 10. Peeter aitab mind (lubama, valmis olema).

Harjutus 2

Tüdrukud kannavad kohvrit (Jüri, aitama) →
a) Jüri aitab tüdrukutel kohvrit kanda. b) Jüri
ei aita tüdrukutel kohvrit kanda.

1. Leena sõidab võistlustele (arst, lubama). 2. Poisid toovad kauplusest leiba ja saia (ema, käskima). 3. Reet abistab oma vanavanemaid (vaja olema). 4. Vanaema võtab kartuleid (Reet, aitama). 5. Vanaisa näitab Reedale metskitse (õnnetuma). 6. Üliõpilased koristavad kapsaid ja kaalikaid (vihm, laskma). 7. Matkajad vaatavad kaarti (tarvis olema). 8. Välismaalased tutvuvad uue linnaosaga (mina, soovitama). 9. Sa palud Peetrilt fotoaparaati (tulema). 10. Me läheme konte-
eerdile (Virve, soovitama).

Harjutus 3

-ma, -da, -ta või a?

1. Nüüd on aeg töö lõpeta-. 2. Kas on võimalust seda viga paranda-? 3. Olen valmis vabanda-. 4. Mul on soov seda etendust vaada-. 5. Kes on nõus kaasa tule-? 6. Meil on lootus pileteid saa-. 7. Praegu ei ole õige ruta-. 8. Dotsent

Saarel on kavatsus vana auto ära müü- ja uus ost-. 9. Peet-
ril ei ole tahtmist toa eest nii palju maks-. 10. Töölised
olid nõus laupäeval tööta-. 11. Meil on rõõm oma külalisi
tervita-. 12. Laborandil oli luba magnetofon koju vii-.
13. On käsk see kiri teile and-.

Harjutus 4

Ta õpib autot juhtima (mitte teadma) → a) Kas
õppida autot juhtima või mitte õppida? b) Ta ei
tea, kas õppida autot juhtima.

1. Ta läheb külalistega kohtuma (mõtleva). 2. Ta esineb rin-
gi koosolekul (küsimine). 3. Ta tegeleb teaduslike probleemi-
dega (mõtleva). 4. Ta näitab külalistele üliõpilastööde ko-
gumikku (mitte teadma). 5. Ta sõõb õhtul putru (mõtleva).
6. Ta saadab Sirjele oma luuletusi (mitte teadma). 7. Ta võtab
oma tööd kaasa (küsimine). 8. Ta vestleb külalistega põlluma-
jandusest (mõtleva).

Harjutus 5

Viktor astub ülikooli, Viktor õpib arstiks. →
Viktor astub ülikooli, et arstiks õppida.

1. Mari õpib võõrkeeli, Mari loeb teaduslikku kirjandust.
2. Nad sõidavad ekskursioonile, nad tutvuvad Põhja-Eestiga.
3. Sportlane treenib palju, sportlane saavutab häid tulemu-
si. 4. Rein lendab lennukiga, Rein on kiiresti kohal. 5. Ma
võtan kapist klaasi, ma joon limonaadi. 6. Mare paneb selga
uue kleidi, Mare läheb klubisse tantsima. 7. Laine võimleb,
Laine jääb saledaks. 8. Me läheme kaubamajja, me ostame uusi
kingi. 9. Sa helistad poliklinikusse, sa kutsud arsti.
10. Anne astub kunstiinstituuti, Anne saab arhitektiks.

Harjutus 6

Tõlkige!

a) 1. В экзаменационную сессию у нас было четыре экзамена.
2. Сессия началась 3 января. 3. Уже в декабре мы начали
повторять. 4. Тийна не успела повторить все вопросы. 5. Она

не хочет идти на экзамен в первый день. 6. Кто согласен пойти вместо нее? 7. Каковы ваши оценки в эту сессию? 8. С одной тройкой можно получить стипендию?

б) 1. У лаборанта среднее образование, он окончил среднюю школу или техникум. 2. У инженера высшее образование, он окончил институт или университет. 3. Не у всех артистов есть высшее образование. 4. Учителей средних школ готовят как университет, так и педагогический институт. 5. Наши молодые композиторы окончили Таллинскую консерваторию. 6. Библиографы работают в библиотеках. 7. Старейшим высшим учебным заведением Эстонской ССР является Тартуский государственный университет, самым молодым - Таллинский педагогический институт, больше всего студентов в Таллинском политехническом институте, меньше всего - в Таллинской государственной консерватории. 8. Сколько тратит государство на обучение одного специалиста?

Harjutus 7

Kuidas te räägite võõrale õppetööst oma teaduskonnas?

K O L M E K Ü M N E V I I E S õ p p e t ü k k

GRAMMATIKA

P õ ö g r a m i n e

С п р я ж е н и е

Imperatiiv

Повелительное наклонение

Jaatavad vormid

Утвердительные формы

Singulari 2. pööre = indikatiivi preesensi tüvi

2-ое лицо единственного числа = основа настоящего времени
изъявительного наклонения

sa <u>loe</u> /d — loe! читай!

õppima - sa õpi/d - õpi!

rääkima - sa räägi/d - räägi!

tõlkima - sa tõlgi/d - tõlgi!

vaatama - sa vaata/d - vaata!

hüppama - sa hüppa/d - hüppa!

ütlema - sa ütle/d - ütle!

aru saama - sa saa/d aru - saa aru!

Pange tähele!

sa lähed - <u>mine</u> ! иди!

Palun tule sisse! Võta mantel ära! Istu siia!

Vaata seda ajakirja!

Ants, mine palun postkontorisse! Saada vanaemale telegramm!

Osta viis margiga ümbrikku!

Palun anna mulle raha!

Ole hea, võta siit kaks rubla!

Enne mõtle. siis ütle!

Pluurali 2. pööre

Tunnus

2-ое ЛИЦО МНОЖЕСТВЕННОГО ЧИСЛА

Признак

-ge

-ke

da-infinitiivi tüvi + -ge (-ke) = imperatiivi pluurali 2.
pööre

Основа da -ИНФИНИТИВА + -ge (-ke) = 2-ое ЛИЦО МНОЖЕСТВЕННО-
ГО ЧИСЛА ПОВЕДИТЕЛЬНОГО НАКЛОНЕНИЯ

luge/da - luge/ge! читайте!

õppi/da - õppi/ge!

käi/a - käi/ge

rääki/da - rääki/ge!

vii/a - vii/ge

tõlki/da - tõlki/ge!

pan/na - pan/ge!

palu/da - palu/ge!

tul/la - tul/ge!

ütel/da - ütel/ge!

ol/la - ol/ge!

aru saa/da - saa/ge aru!

min/na - min/ge!

Pange tähele!

ma-infinitiiv	da-infinitiiv	imperatiivi pl. 2. p.
jooma	juua	joo/ge!
tooma	tuua	too/ge!
sööma	süüa	söö/ge!
lööma	lüüa	löö/ge!

Tunnus

Признак

-ke

a) verbidel, mille infini-
tiivil on tunnus -ta

haka/ta - haka/ke!

vaada/ta - vaada/ke!

hüpa/ta - hüpa/ke!

a) у глаголов с инфинити-
вом на -ta

aida/ta - aida/ke!

ooda/ta - ooda/ke!

tõmma/ta - tõmma/ke!

kalla/ta - kalla/ke!

vasta/ta - vasta/ke!

seis/ta - seis/ke!

tõus/ta - tõus/ke!

maks/ta - maks/ke!

joos/ta - joos/ke!

võt/ta - võt/ke!

jät/ta - jät/ke!

b) pärast helituid konsonante

tund/a - tund/ke!

and/a - and/ke!

kand/a - kand/ke!

б) после глухих согласных

hold/a - hold/ke!

püüd/a - püüd/ke!

leid/a - leid/ke!

teh/a - teh/ke!

Lugege seda kirja! Tõlkige esimene lause!

Hakake jutustama! Ütelge veel kord!

Võtke vihikud! Vastake küsimustele!

Püüdke õigesti hääldada! Minge tahvli juurde!

Tehke harjutused homseks! Õppige uued sõnad!

П р и м е ч а н и е: В эстонском языке имеются и формы I-го лица множественного числа повелительного наклонения:

imperatiivi pluurali 2. pöõre + -m = imperatiivi pluurali 1. pöõre

2-ое лицо множественного числа повелительного наклонения + -m = I-ое лицо множественного числа повелительного наклонения

luge/ge! - luge/ge/m! будем читать!

õppi/ge/m! ol/ge/m! joo/ge/m! aida/ke/m! maks/ke/m!

Эта форма употребляется очень редко. Обычно используется просто форма изъявительного наклонения:

Õppigem võõrkeeli! Õpime võõrkeeli!

Olgem sõbrad! Oleme sõbrad!

Joogem juubilaril terviseks! Joome juubilaril terviseks!

Makske oma võlad! Maksame oma võlad!

Aidake oma sõpru! Aitame oma sõpru!

Singulari ja pluurali

3. pöörre

Tunnus

3-е лицо единственного

множественного числа

Признак

-gu

-ku

luge/da	-	(ta) luge/gu!	пусть (он) читает!
		(nad) luge/gu!	пусть (они) читают!

Kui pluurali 2. pöördel on
tunnus -ge, siis on 3. pöör-
del -gu; kui 2. pöördel on
-ke, siis on 3. pöördel -ku

Если 2-ое лицо множест.
числа имеет признак -ge, то
признаком 3-го лица является
-ku; если же 2-ое лицо окан-
чивается на -ke, то 3-е лицо
имеет признак -ku

ela/da	-	ela/ge	-	ela/gu
õppi/da	-	õppi/ge	-	õppi/gu
aida/ta	-	aida/ke	-	aida/ku
ruta/ta	-	ruta/ke	-	ruta/ku

Mida te soovitate Ene Kuusikul teha?

Kirjutagu avaldus ja mingu prodekaani juurde.

Järgmisel semestril õppigu hoolsamini. Tõusku hommikul va-
rem, istugu vähem kohvikus ja töötagu rohkem raamatukogus.
Mõtelgu ometi oma haige ema peale!

Miks su sõbrad väljas ootavad? Tulgu ometi sisse! Miks nad
esikus seisavad? Mingu tuppa ja istugu diivanile, vaadaku
uusi ajakirju!

Pange tähele

astmevahelduslike verbide
imperatiivivormide nõrka
ja tugevat astet!

Обратите внимание на слабую
и сильную ступень форм повели-
тельного наклонения глаголов,
имеющих чередование ступеней!

a) õppima-, rääkima-, andma-, kaduma- tüüp

Imperatiivi 2. pööre sing. Nõrk aste	Imperatiivi 2. pööre pl. ja 3. pööre Tugev aste
<u>Õpi</u> tantsima!	<u>Õppige</u> } tantsima!
<u>Räägi</u> tasem!	<u>Õppigu</u> }
<u>Tõlgi</u> selle laulu sõnad!	<u>Rääkige</u> } tasem!
<u>Kleebi</u> ümbrik kinni!	<u>Rääkigu</u> }
<u>Saada</u> pakk ära!	<u>Tõlkige</u> } selle laulu sõnad!
<u>Anna</u> mulle käsi!	<u>Tõlkigu</u> }
<u>Tunne</u> iseennast!	<u>Kleepige</u> } ümbrik kinni!
<u>Hüüa</u> kõvemini!	<u>Kleepigu</u> }
<u>Pea</u> kinni!	<u>Saatke</u> } pakk ära!
<u>Sule</u> silmad!	<u>Saatku</u> }
<u>Kao</u> siit kiiresti!	<u>Andke</u> } mulle käsi!
<u>Tee</u> tööd ja <u>näe</u> vaeva!	<u>Andku</u> }
	<u>Tundke</u> } iseennast!
	<u>Tundku</u> }
	<u>Hüüdke</u> } kõvemini!
	<u>Hüüdku</u> }
	<u>Pidage</u> } kinni!
	<u>Pidagu</u> }
	<u>Sulgege</u> } silmad!
	<u>Sulgegu</u> }
	<u>Kaduge</u> } siit kiiresti!
	<u>Kadugu</u> }
	<u>Tehke</u> } tööd ja <u>nähke</u> }
	<u>Tehku</u> } <u>nähku</u> } vaeva!

b) hakama-, vaatama-, tõmbama-, litlema-tüüp

Imperatiivi 2. pööre sing. Tugev aste	Imperatiivi 2. pööre pl. ja 3. pööre Nõrk aste
<u>Hakka</u> minema!	<u>Hakake</u> } <u>Hakaku</u> } minema!
<u>Hüppa</u> veel kord!	<u>Hüpake</u> } <u>Hüpaku</u> } veel kord!
<u>Aita</u> kohvrit kanda!	<u>Aidake</u> } <u>Aidaku</u> } kohvrit kanda!
<u>Vaata</u> nüüd sinna!	<u>Vaadake</u> } <u>Vaadaku</u> } nüüd sinna!
<u>Oota</u> mõni minut!	<u>Oodake</u> } <u>Oodaku</u> } mõni minut!
<u>Tõmba</u> uks kinni!	<u>Tõmmake</u> } <u>Tõmmaku</u> } uks kinni!
<u>Korda</u> uusi sõnu!	<u>Korrake</u> } <u>Korraku</u> } uusi sõnu!
<u>Pubka</u> hästi!	<u>Pubake</u> } <u>Pubaku</u> } hästi!
<u>Õmble</u> nõõp ette!	<u>Õmmelge</u> } <u>Õmmelgu</u> } nõõp ette!
<u>Vestle</u> eesti keeles!	<u>Vestelge</u> } <u>Vestelgu</u> } eesti keeles!

Eitavad vormid

Отрицательные формы

Jaatavad vormid	Eitavad vormid
loe! читай!	ära loe! не читай!
lugegem! будем читать!	ärge lugegem! не будем читать!
lugege! читайте!	ärge lugege! не читайте!
lugegu! { пусть читает!	ärge lugegu! { пусть не читает!
{ пусть читают!	{ пусть не читают!

Jüri, sa oled kahvatu, ära suitseta nii palju!
 Aga sina, Ene, oled närviline. Ära joo nii palju kohvi!
 Sõbrad, ärge tülitsege! Ärge sellest rääkige!
Ärge meid oodake, me jääme siia.
Ärgu nad tahtku liiga palju!
Ärgu soovigu võimatut!
Ärge kartke, kõik läheb hästi!

Grammatikaterminid

helitu	глухой
imperatiiv	повелительное наклонение
✓ käskiv kõneviis	
indikatiiv	изъявительное наклонение
✓ kindel kõneviis	
konsonant	согласный

Väljendid

Enne mõtle, siis ütle!	Сперва подумай, а там и скажи!
Tunne iseennast!	Познай самого себя!
Joogem juubilari terviseks!	Выпьем за здоровье юбиляра!
Makske oma võlad!	Уплатим наши долги!
Pea kinni!	Постой! погоди!
Kao siit!	Уходи отсюда! Убирайся отсюда!
Tee tööd ja näe vaeva!	Трудись (в поте лица)!
Tõmba uks kinni!	Закрой дверь!
Õmble nõõp ette!	Пришей пуговицу!
Häid oktoobripühi (maipühi)!	С праздником Октября! (1-го Мая)!
Sulle samuti!	Тебя также!
Head uut aastat!	С Новым годом!
Head naistepäeva!	С женским днем!
Kuidas ball oli?	Как бал?
Uldiselt päris tore.	В общем ничего.
Tantsumuusika jättis soovida.	Танцевальная музыка оставляла желать лучшего.

Marsse rivisse!
Võtku kuuekaupa ritta!
Ta sai käskkirjas kiita.

Мари в строй!
Постройтесь по шесть человек!
Ей объявили в приказе благо-
дарность.

Kes seal segadust tekitab? здесь: Кто там путает ряды?
Kolonn jõuab tribüüni juurde. Колонна подходит к трибуне.
Eest ära! С дороги!

LÜGEMISPALA

Demonstratsioonil

On seitsmenda novembri hommik. Ilm on jahe ja tuuline, kuid päike paistab. Linn on pidulik – kõikjal lehvivad lipud, vaateaknad on dekoreeritud, asutuste seintel võib näha loosungeid, plakateid ja pilte. Pool kaksteist kogunevad linna töötajad, õpilased ja üliõpilased demonstratsioonile. Kesklinna tänavad on rahvast täis. Valitseb mingi rõõmus elevus, lastel on käes õhupallid. Ühed ruttavad oma kogunemiskohta, teised on tulnud rongkäiku vaatama ja otsivad selleks kõige soodsamat kohta. Valjuhääldist kõlab reportaaž: oktoobrieeslises töövõistluses on linna ettevõtetel olnud tublisid saavutusi.

Ülikooli kogunemiskoht on Akadeemia tänaval. Teaduskonnad asetsevad üksteise järel tähestiku järjekorras. Mari ja Tiina otsivad oma kursusekaaslasi. Nad kohtuvad Mardiga.

Mart: Häid oktoobripühi!

Mari: Sulle samuti häid pühi! Kuidas sa veel siin oled? Sa pidid ju koju sõitma?

Mart: Mul oli tõepoolest kavatsus eile sõita, kuid juhatus nii, et käisin hoopis ballil. Rein andis mulle oma pileti. Ta sai telegrammi, et isa on raskesti haige ja sõitis kohe. Mina sõidan täna õhtupoolikul.

Tiina: Kuidas ball oli?

Mart: Üldiselt päris tore. Uhes saalis tants ja teises estraad. Näitleja Lea Looväli esines väga menukalt. Ainult

tantsumuusika jättis minu arvates veidi soovida - liiga palju vanamoodsat.

Mari: Kas meie kursuselt oli veel keegi ballil?

Mart: Ainult Anu. Kuid nägin paljusid meie õppejõude. Üle tänava tuleb Jaan ja tervitab kursusekaaslasi.

Jaan: Tule, Mart, prodekaan otsib sind. Sa hakkad Reinu asemel loosungit kandma.

Mari: Miks sa ise ei kanna?

Jaan: Meil Jüriga on teaduskonna embleem. Tüdrukud, nüüd marss rivisse, varsti hakkame liikuma.

"Näe, seal tuleb üks hilineja. Reet, tule meie ritta!" hüüab Mari ja lisab: "Õnnitlege Reeta, ta sai rektori käskkirjas kiita."

Reet: Ära räägi, ma ise ei teagi!

Mari: Ära puudu aktuselt ja loe hoolsamini ülikooli ajalehte, siis saad paljusid asju teada.

Kursusekaaslased õnnitlevad Reeta, nende rivi läheb veidi segi. Juba hüüab Jaan eestpoolt: "Tüdrukud, ärge jääge maha! Kes seal segadust tekitab?"

Ülikooli kolonn suundub Riia maanteed mööda tribüüni suunas. Kõige ees on lipud ja orkester. Siis tuleb juhtkond, järgnevad teaduskonnad. Igale teaduskonnale on oma loosungid, embleem või lipp. Mart ja Ene kannavad loosungit "Elagu rahvaste sõprus!"

Kolonn jõuab tribüüni juurde. Tribüünil seisavad partei linnakomitee ja linna täitevkomitee esindajad, Isamaasõja veteranid, tööeesrindlased, teadlased.

"Oktoobritervitus Tartu Riiklikule Ülikoolile!" kõlab tribüünilt.

"Hurraa!" vastab kolonn.

K ü s i m u s e d

1. Millal on oktoobripühad?
2. Millistel pühadel toimuvad demonstratsioonid?
3. Missugune on linn oktoobripühadel?
4. Kus asub tribüün?

5. Kes seisavad tribüünil?
6. Missugused loosungid kõlavad valjuhääldist?
7. Miks kursusekaaslased õnnitlevad Reeta?
8. Mis Mardile meeldis oktoobriballil ja mis ei meeldinud?

L u u l e t

Eest ära!

Anna Haava (1864-1957)

"Eest ära, eluvanker veereb!
 Eest ära - muidu alla jääd!
 Või tule kaasa! Tõmba! Lükka! -
 Või juhi, kui sul võimsad käed!
 Eest ära!" hüüab elu.

.....

Kogust "Lained" (1906)

S õ n a d

aktus, -e, -t торжествен-
 ное собрание, акт

alla jääma попадать (под
 что-либо)

asetsema находиться

ball, -i, -i бал

dekorēerima украшать

eestpoolt спереди

elevus, -e, -t оживление

elu, -, - **жизнь**

elu/vanker, -vankri, -vankrit
 здесь: колесница жизни

embleem, -i, -i эмблема

ettraad, -i, -i эстрада

etterpoole вперед

ette/võtte, -võtte, -võtet
 предприятие

hüüdma, hüüda, hüüan
 здесь: звать

Isamaa/sõda, -sõja, -sõda

Отечественная война

juht/kond, -konna, -konda
 руководство

juubilar, -i, -i юбиляр

kahvatu, -, -t бледный

kavatsus, -e, -t намерение

kesk/linn, -linna, -linna
 центр города

kiitma, kiita, kiidan
 хвалить

kogu, -, - сборник

kogunemis/koht, -koha, -kohta
 место сбора

kolonn, -i, -i колонна

kostma, kosta, kostan
 слышать

kuuekaupa по шесть (человек)

kõige ees впереди всех

kõlama звучать
 käsk/kiri, -kirja, -kirja
 приказ
 lehvima развеиваться
 linna/komitee, -, -d
 городской комитет
 lisama добавлять
 loosung, -i, -it лозунг
 loosungi/kandja, -, -t
 человек, несущий лозунг
 luule, lüule, luulet поэзия
 maha jääma отставать
 menukalt успешно
 mingi какой-то, какой-либо
 närvili/ne, -se, -st
 нервный
 nõõp, nõõbi, nõõpi пуговица
 oktoobri/eel/ne, -se, -set
 предоктябрьский
 oktoobri/tervitus, -e, -t
 октябрьский привет
 paik, paiga, paika место
 pidu/lik, -liku, -likku
 праздничный, торжественный
 plakat, -i, -it плакат
 reportaaz, -i, -i репортаж
 rivistama выстраивать
 rivistatud выстроен, -a, -o
 rong/käik, -käigu, -käiku
 шествие; демонстрация
 saavutus, -e, -t достижение
 segadus, -e, -t беспорядок
 segi minema смешаться
 suunduma направляться
 tants, -u, -u танцы

tantsu/muusika, -, -t
 танцевальная музыка
 tekitama причинять
 tribüün, -i, -i трибуна
 tõepoolest в самом деле
 tähe/stik, -stiku, -stikku
 алфавит
 täis полный
 täitev/komitee, -, -d
 исполком
 töö/eesrindla/ne, -se, -st
 передовик производства
 töötaja, -, -t
 трудящийся, -аяся
 töö/võistlus, -e, -t
 социалистическое соревнова-
 ние
 tülitsema ссориться
 ukse/kell, -a, -ä
 дверной звонок
 vaate/aken, -akna, -akent
 витрина
 valju/hääldi, -, -t
 репродуктор
 vana/mood/ne, -sa, -sat
 старомодный
 veerema, veereda, veeren
 катиться
 veteran, -i, -i
 ветеран
 võimas, võimsa, võimast e.
 võimsat могучий, мощный
 (здесь: сильный)
 võimatu, -, -t невозможный
 võlg, võla, võlga долг
 õhtu/poolik, -u, -ut
 послеобеденное время

õhu/pall, -i, -i

воздушный шар

õnnitlema поздравлять

üksteise järel один за другим

üldiselt в общем, вообще

HARJUTUSED

Harjutus 1

kordama → a) korda, korra; korra; b) Kor-
da (korra) uusi sõnu!

kallama, keetma, laulma, hüüdma, avama, esitlema, uskuma,
töötama, tõusma, tõlkima, tulema, tegema, sõitma, sulgema,
ruttama.

Harjutus 2

(meelde jätma) minu telefoninumber → Jäta (jät-
ke) minu telefoninumber meelde!

1. Mul on sünnipäev, (õnnitlema) mind. 2. Siin on biblio-
graaf, (kasutama) tema abi. 3. Mu õpik on kadunud, (laenama)
mulle oma õpikut. 4. Need lilled on vanad, (ära viskama) nad.
5. Ta ei kuulnud, (küsimas) veel kord. 6. Siin ei ole ukse-
kella, (koputama) uksele. 7. Lapsel on kõrge palavik, (kut-
suma) arst. 8. Kui on aega, (sisse astuma) minu juurde. 9. Ko-
ridor on pime, (järgnema) mulle. 10. Siin on vaba tuba,
(sisse seadma) end. 11. Harjutuses on mõned vead, (üle kont-
rollima) uuesti. 12. Õhtul tulevad külalised, (koristama)
tuba ja (katma) laud.

Harjutus 3

Mari hilineb koosolekule → a) Mari, ära hiline koosolekule! b) Mari ärgu hilinegu koosolekule!

1. Jüri räägib halbu uudiseid.
2. Mari usub Jüri juttu.
3. Jüri ujub kaugele.
4. Mari kulutab nii palju raba raamatute ostmiseks.
5. Jüri segab Marit, kui Mari loeb.
6. Jüri sunnib Marit vette minema.
7. Mari mõtleb sellele loole.
8. Jüri jätab treeningule minemata.
9. Ujujad kogunevad riietusruumi.
10. Tüdrukud seisavad siin.

Harjutus 4

Kirjutan emale → a) Kirjuta emale! b) Ära unusta emale kirjutamast!

1. Ostan suhkrut.
2. Võtan raha kaasa.
3. Lähen dekanaati.
4. Räägin professoriga.
5. Vaatan tunniplaanist auditooriumi numbrit.
6. Toon Jaanile paberit.
7. Kontrollin vastust.
8. Keedan kohvi.
9. Panen supile soola.
10. Kuulan ilmateadeid.
11. Loen rektori käskkirja.
12. Annan Marile oma konspekte.
13. Saadan koju telegrammi.
14. Tervitan vanu tuttavaid.

Harjutus 5

Seda filmi tuleb vaadata → a) Vaata seda filmi! b) Vaadake neid filme!

1. Vana mantlit tuleb pesta.
2. Head orkestrit tuleb kuulata.
3. Seda lippu tuleb kanda.
4. Suurt ettevõtet tuleb kiita.
5. Seda kooki tuleb süüa.
6. Haput mahla tuleb juua.
7. Rasket reeglit tuleb õppida.
8. Paremat ilma tuleb oodata.
9. Moodsat tantsu tuleb tantsida.
10. Seda veterani tuleb tervitada.
11. Uut korraldust tuleb arvestada.
12. Nii-sugust segadust ei tule tekitada.
13. Viimast eksamit ei tule karta.

Tõlkige!

а) 1. Отец Яана - ветеран Отечественной войны. 2. Отец Марта работает в горисполкоме. 3. Мать Тийны - передовик производства. 4. Она получила благодарность за достижения в предоктябрьском социалистическом соревновании. 5. Руководство поздравило ее. 6. Спешите на свое место сбора! 7. На демонстрацию нужно собираться к половине двенадцатого. 8. Факультеты выстроены в алфавитном порядке. 9. Который по порядку филологический факультет? 10. Мари ищет своих однокурсников. 11. Не езди домой, пойдем вечером на бал! 12. Там будет играть наш лучший танцевальный оркестр. 13. Откуда лучше всего смотреть шествие? 14. Трибуна расположена в центре города. 15. Оркестр играет марш. 16. По громкоговорителю звучит лозунг: "Да здравствует наш ленинский комсомол!"

б) 1. Иди сюда, не бойся! 2. Иди скорей! 3. Помогите мне! 4. Дай мне руку! 5. Не смейся! 6. Прости, пожалуйста! 7. Завтра вечером приходите к нам в гости! 8. Возьмите с собой Лену и Виктора! 9. Не покупайте таких дорогих цветов! 10. Не говорите все время о футболе! 11. Сходите на концерт Академического мужского хора! 12. Познакомьте нас с программой концерта! 13. Посмотрите в Драматическом театре пьесу Кхана Смуула "Леа"! 14. Зне очень бледна, она последнее время плохо себя чувствует. 15. Пусть она не сидит так много в кафе и библиотеке! 16. Пусть гуляет или бежит вечером на свежем воздухе и ложится раньше спать! 17. Пусть не пьет кофе пять раз в день, пусть ест на обед горячую пищу! 18. Пусть не курит!

Indiketiivi perfekt	Konditsionaali perfekt
ma ole/n kirjutanud	ma ole/ksi/n kirjutanud
sa ole/d kirjutanud	sa ole/ksi/d kirjutanud
ta on kirjutanud	ta ole/ks kirjutanud
me ole/me kirjutanud	me ole/ksi/me kirjutanud
te ole/te kirjutanud	te ole/ksi/te kirjutanud
nad on kirjutanud	nad ole/ksid/ kirjutanud

Eitavad vormid

Tunnus

Отрицательные формы

Признак

-ks

Konditsionaali preesens	Konditsionaali perfekt
ma, sa, ta, } ei kirjuta/ks/ me, te, nad }	ma,sa,ta, } ei ole/ks kirju- me,te,nad } tanud ~ pole/ks kirju- tanud

- Kes kirjutaks konverentsist artikli? Kas sina kirjutaksid?
- Kirjutaksin küll, aga mul ei ole aega.
- Katrin oleks juba eile kirjutanud, aga talle tulid külalised.
- Täna õhtul meie Reinuga kirjutaksime, kui me Katrinilt materjalid saaksime.
- Peakeite ise temalt küsima.
- Kui meie Reinuga ei kirjutaks, kas siis jääks artikkel kirjutamata?
- Ka Tiina ja Mari kirjutaksid, kuid nad ei kirjutaks nii põhjalikult kui teie.

Konditsionaali kasutamine viisakas palves:

Palun, kas te ütleksite, mis kell on!
Palun, kas sa laenaksid mulle oma õpikut!

Употребление сослагательного наклонения при вежливом об- ращении:

Palun, kas te ulataksite mulle leiba!

Palun, kas te avaksite akna!

Palun, kas te näitaksite meile aulat!

Pange tähele konditsionaali
vormide nõrka ja tugevat
astet!

Обратите внимание на слабую
и сильную ступень форм со-
слагательного наклонения!

<u>õppima-, rääkima-, andma-, kaduma-tüüp</u>	<u>hakkama-, vaatama-, tõmbama-, ütleva-tüüp</u>
N õ r k aste	T u g e v aste
Te õpiksite paremini. Kes saadaks mind? Ma ei räägiks temaga. Nad tõlgiksid selle jutu. Isa ei annaks autot. Sa ei tunneks teda. Jaan peaks vabandama. Asjad ei kaoks. Teeksime seda kiiremini. Nad näeksid rohkem.	Ta hüppaks kaugemale. Kes aitaks vanaisa? Me vaataksime aeda. Ma ei ootaks nii kaua. Kas sa kardaksid veel kord? Ma tõmbaksin akna kinni. Puhkaksite mere ääres. Õmbleksime uued riided. Si vaidleks temaga. Me ei kahtleks selles.

Kaudne kõneviis

Tunnus

Косвенное наклонение

Признак

-vat

kaudne kõneviis = ma-infinitiivi tüvi + tunnus -vat

косвенное наклонение = основа инфинитива на -ma + признак
-vat
kirjutama

Jaatavad vormid

Утвердительные формы

<u>Kaudse kõneviisi preesens</u>	<u>Kaudse kõneviisi perfekt</u>
ma, sa, ta, } me, te, nad } kirjuta/vat	ma, sa, ta, } me, te, nad } ole/vat kirjutanud

Kaudse kõneviisi preesens	Kaudse kõneviisi perfekt
ma, sa, ta, } me, te, nad } ei kirjuta/vat	ma, sa, ta, } me, te, nad } ei ole/vat kirjutanud ~ pole/vat kirjutanud

Четвертое наклонение эстонского глагола - косвенное наклонение (*modus obliquus*) - не имеет в русской морфологии прямого соответствия. Глагол в косвенном наклонении обозначает действие или состояние, в реальности которого говорящий не уверен, потому что он знает о нем только со слов какого-либо другого лица. Часто косвенное наклонение употребляется при косвенной передаче чужой речи.

Ens ja Rein kavatsevat varsti abielluda.

Neil olevat võimalus omaette tuba saada.

Ene emale see abielu ei meeldivat.

Ta tahtvat, et tütar lõpetaks enne ülikooli.

See professor oskavat väga paljusid keeli.

Ta olevat noorena palju reisinud.

Nüüd kirjastavat ta memuaare.

- Sa olevat mind eile otsinud?

- Jah, sest kuulsin, sa olevat juba esmaspäeval Tallinnast saabunud.

daa-gerundiiv

Tunnus

Деепричастие на -des

Признак

-des

kui da-infinitiivi

tunnus on -da:

ðoppi/da - ðoppi'/des

rääki/da - rääki/des

ava/da - ava/des

если da-инфинитив имеет
признак -da:

jää/da - jää/des

laul/da - laul/des

naer/da - naer/des

reisi/da - reiei/des
 luge/da - luge/des
 vestel/da - vestel/des
 ütél/da - ütél/des
 õel/da - õel/des

Tunnus

täna/da - täna/des
 tõlki/da - tõlki/des
 vaiei/da - vaiei/des
 mõtel/da - mõtel/des
 mõel/da - mõel/des

Признак

-tes

kui da-infinitiivi

tunnus on -ta:

haka/ta - haka/tes
 tõmma/ta - tõmma/tes
 puha/ta - puha/tes
 seis/ta - seis/tes
 võt/ta - võt/tes

Tunnus

если da-инфинитив

имеет признак -ta:

vaada/ta - vasda/tes
 korra/ta - korra/tes
 ala/ta - ala/tes
 tõus/ta - tõus/tes
 jäät/ta - jäät/tes

Признак

-es

kui da-infinitiivi

tunnus on -a:

sõit/a - sõit/es
 juu/a - juu/es
 oll/a - oll/es
 tull/a - tull/es
 teh/a - teh/es

если da-инфинитив

имеет признак -a:

ost/a - ost/es
 süü/a - süü/es
 pann/a - pann/es
 minn/a - minn/es
 näh/a - näh/es

Деепричастная форма на -des обозначает дополнительное действие подлежащего, одновременное с главным действием, которое выражено сказуемым.

Обратите внимание на порядок слов!

Jaan kandis lippu

Jaan sammus kõige ees → Kandes lippu, sammus Jaan kõige ees.

Üliõpilased tervitavad õppejõudu püsti tõustes.

Vähes dotsent Laant peahoones, otsustas Jaan temaga rääkida.

Omavahel elavalt vesteldes jalutasid sõbratarid koridoris.

Laboratooriumist koju minnes kaotas Virve kinda.

Mare istus diivanil ajalehti lugedes.

Eile kaubamajast tulles leidsin rahakoti.

Naerdes jooksid lapsed toast välja.

G r a m m a t i k a t e r m i n i d

gerundiiv

деепричастие

kaudne kõneviis

косвенное наклонение

konditsionaal

сослагательное наклонение

~ tingiv kõneviis

V ä l j e n d i d

Mul on mitu loengut puudu.

У меня нет нескольких лекций.

Ole lahke, võta ja vaata!

Пожалуйста, возьми и посмотри!

Mis sul viga naerda!

Тебе хорошо смеяться!

Sa töötad poole vähem kui mina. Ты работаешь в два раза меньше, чем я.

Peaa ülearu palju vaeva nägema. Мне приходится слишком много трудиться.

Hea küll!

Ладно!

Sul on ju alati õigus.

Ведь ты всегда прав(а).

tänasest alates

с сегодняшнего дня

Aeg kaob kiiresti.

Время быстро течет.

Siit on parajasti viieteistkümmet minuti tee. Отсюда ровно (как раз) пятнадцать минут ходьбы.

Ainult rahu!

Только спокойно!

Jõuame õigeks ajaks.

(Мы) успеем (к сроку, к положенному времени).

Pole midagi parata!

Ничего не поделаешь!

Pead leppima sellega, mis mulle meelde on jäänud. Ты должен (должна) быть доволен (довольна) тем, что я запомнил (запомнила).

Reinul on hea mälu, kui asi poliitikasse puutub.

У Рейна хорошая память, если дело касается политики.

LUGEMISPALA

Õhtul

On õhtu. Mari istub oma toas ja õpib partei ajalugu. Homme on NLKP ajaloo seminar. Mari ees laual on õpik, loengukonspektid, Lenini teosed. Ta konspekteerib praegu Lenini teost "Riik ja revolutsioon".

Heliseb uksekell. Tuleb Mari kursusekaaslane Rein.

Rein: Tere õhtust! Väga meeldib, et sa kodus oled.

Mari: Tere õhtust! Võta palun mantel ära!

Rein: Mis sa teed? Kas võib sind segada?

Mari: Miks mitte! Kas sina oled juba homseks seminariks valmis?

Rein: Peaaegu.

Rein võtab mantli seljast ja kingad jalast ning nad lähevad Mari tuppa.

Rein: Mis ma näen! Sa konspekteerid Lenini teoseid! Mina lugesin ainult loengud läbi, aga mul on mitu loengut puudu. Kas võib vaadata sinu konspekti?

Mari: Ole lahke, võta ja vaata! Mul on siin kõik loengud.

Rein: Lihtsalt masendav, kui korralik sa oled! Jaa, leidub meil veel töökaid üliõpilasi!

Mari: Mis sul viga naerda! Hoopis see on masendav, kui andekas sa ühiskonnateadustes oled! Töötad poole vähem kui mina, aga seminaridel on sinu sõnavõttud kõige paremad. Kui mina sinu moodi õppima hakkaksin, siis järgmisel semestril mind enam ülikoolis ei oleks.

Rein: Ära ärritu! Mina jälle pean keeltega ülearu palju vaeva nägema. Näe, sinul keeltes kontrolltööd enamasti "viied", aga minul "kolmed".

Mari: Ei usu, et sa ülearu palju vaeva näeksid. Sul pole sel-

leke kannatust. Ja alati on sul aega küll malet mängida, küll kooris laulda, küll igasugustes ringides käia.

Rein: Hea küll, annan alla. Sul on ju alati õigus. Aga nüüd ma tõepoolest tahaksin natuke sinu konspekti vaadata. Pärast läheme kinno, mul on viimasele seansile piletid. Nõus? "Ekraanis" on tänasest alates Gerassimovi "Armastada inimest".

Mari: Tuleksin küll - see olevat hea film -, aga mul on rahvusvahelise olukorra materjal veel vaatamata. Sa ju tead, kuidas dotsent Salu igas seminaris armastab välispoliitikat küsida. Oleksin ma eile saanud osa võtta rahvusvaheliste suhete ringi koosolekustki! Vanaisa juubeli pärast jäi käimata. Kas sina käisid?

Hein: Muidugi. Eile esines seal ju meie parim väliskommentator Andrus Tagasalu. Ta analüüsis praegust olukorda väga põhjalikult ja huvitavalt. Võiksin sulle sellest rääkida. Mul on vist isegi märkmed kuskil taskus.

Rein otsib taskutes, kuid oma märkmikku ta ei leia.

Rein: Pole midagi parata, pead leppima sellega, mis mulle meelde on jäänud.

Õnneks on Reinul hea mälu, kui asi poliitikasse puutub, ja ta oskab hästi rääkida. Siis vaatavad nad koos Mari konspekte ja omakorda annab seletusi Mari. Aeg kaob kiiresti. Äkki vaatab Mari kella ja hüüab: "Rein, me jääme ju hiljaks, kell on juba kolmveerand kümme! Siit on aga parajasti viieteistkümne minuti tee!"

Rein: Ainult rahu! Su kell on viis minutit ees. Jõuame õigeaks ajaks.

Nad lähevad esikusse ja riietuvad. Väljas on ilus vaiken õhtu, sajab esimest lund.

K ü s i m u s e d

1. Kuidas valmistute teie ühiskonnateaduste seminarideks?
2. Kuidas teevad seda Rein ja Mari?
3. Missugune üliõpilane on Mari?
4. Missugune üliõpilane on Rein?

5. Miks Mari ei saanud minna rahvusvaheliste suhete ringi koosolekule?

6. Miks Rein külastas Marit?

V a n a s õ n u

Tee tööd töö ajal, aja juttu jutu ajal.

Kuidas linn, nõnda laul.

Iga jalg teeb ise jälje.

Igalüks on oma õnne sepp.

S õ n a d

abielluma вступать в брак;

жени́ться; выходить замуж

abielu, -, - брак

alates начиная

alla andma, ~ anda, annan ~

сдаваться

analüüsima, -da, -n

анализировать

aula, -, -t актовый зал

helisema звенеть

hom/ne, -se, -set

завтрашний,

igasugu/ne, -se, -st

всевозможный

ise (= isesugune)

свой; своеобразный

juttu ajama разговаривать

jälg, jälje, jälge след

kahtlema, kahelda, kahtlen

сомневаться

kannatus, -e, -t терпение

konspeteerima, -da, -n

конспектировать

koos вместе; совместно

korra/lik, -liku, -likku

аккуратный

kuskil где-нибудь

küll ... küll ...

И..., И...; то..., то...

leppima, leppida, lepin

здесь: довольствоваться

lihtsalt просто

lukustama запирать

masendav, -a, -at

здесь: ужасно

materjal, -i, -i материал

mælde jääma запоминаться

meenuarid, -de, -e (pl.)

мемуары

moodi (postp. gen.) по-, как

mälu, -, - память

märkme/d, -te, -id (pl.)

заметки

märk/mik, -miku, -mikku

записная книжка

NLKP = Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei

КПСС = Коммунистическая партия Советского Союза

omaette здесь: отдельный;
свой

omakorda в свою очередь
praegu/ne, -se, -st со-
временный; теперешний;
нынешний; настоящий

põhjalikult основательно
rahu, -, - мир; здесь:
спокойно

reisima, -da, -n
путешествовать

revolutsioon, -i, -
революция

seanss, seansi, seanssi сеанс
seletus, -e, -t объяснение
semester, semestri, semestrit
семестр

sinu moodi здесь: по-твое-
му; как ты

sõna/võtt, -võtu, -võttu
выступление

tasku, -, -t карман

teos, -e, -t произведение
täna/ne, -se, -st сегодняшний
tööd tegema = töötama
работать

vaidlema, vaideld, vaidlen
спорить

valmistuma готовиться
väliskommentaator, -i, -it
внешнеполитический коммен-
татор

välispoliitika, -, -t
внешняя политика

väljas на дворе
õnn, -e, -e счастье
äkki вдруг; внезапно
ära võtma, ~ võtta, võtan ~
отнимать

ühis/kond, -konna, -konda
общество

ühiskonnateadused, -te, -i
общественные науки

ülearu слишком; излишне

HARJUTUSED

Harjutus 1

andme → a) ma annaksin, sa annaksid, ta annaks,
me annaksime, te annaksite, nad annaksid; ei an-
naks; b) Ma annaksin sulle oma fotoaparaadi, kui
sa pildistada oskaksid; c) andvat; ei andvat;
d) Jüri andvat sulle fotoaparaadi.

maksma, kutsuma, tegema, keetma, saatma, teadma, võtma, tel-
lima, leidma, pidama, tahtma.

Harjutus 2

Mul ei ole aega teatrisse minna. → Kui mul aega oleks, läheksin teatrisse.

1. Mul ei ole aega sind külastada.
2. Tatjanal ei ole raha magnetofoni osta.
3. Neil ei ole aega näitust vaadata.
4. Sul ei ole kannatust iga päev sõnu korrata.
5. Meil ei ole juunis aega konverentsile sõita.
6. Teil ei ole kannatust õhtuni oodata.

Harjutus 3

Rühm üliõpilasi kavatses minna matkama. →

- a) Rühm üliõpilasi kavatsevat minna matkama;
- b) Rühm üliõpilasi olevat kavatsenud minna matkama.

1. Nad tahavad tutvuda Eesti rannikuga.
2. Nad võtavad kaasa fotoaparaadid.
3. Nad sõidavad bussiga Narva.
4. Nad magavad telkides.
5. Lahemaast kujuneb rahvuspark.
6. Jüri teab kohta, kus võib tuld teha.
7. Nad lähevad ka Kasari jõe äärde.
8. Õhtuks jõuavad nad Pärnusse.
9. Jüri pildistab palju.

Harjutus 4

Müüja näitab Virvele lühikest mantlit. → Kui mantel pikem oleks, ostaks Virve selle mantli.

1. Müüja näitab Matile kallist fotoaparaati.
2. Müüja näitab mulle väikest portfelli.
3. Müüja näitab meile suurt vaipa.
4. Müüja näitab sulle heledat kirjutuslauda.
5. Müüja näitab teile lühikesi sukki.
6. Müüja näitab neile kitsaid pükse.
7. Müüja näitab vanaemale õhukest salli.
8. Müüja näitab Marile paksu paberit.

Harjutus 5

Lõpetada laused!

Kui homme kontrolltööd ei oleks, ... → Kui homme kontrolltööd ei oleks, läheksin kinno.

1. Kui Jüri oleks töökam, ...
2. Kui ilm oleks külmem, ...
3. Kui ma stipendiumi ei saaks, ...
4. Kui see riie oleks

odavam, ... 5. Kui me Moskvast elaksime, ... 6. Kui sa oleksid koosolekul olnud, ... 7. Kui nad rohkem õpiksid, ... 8. Kui päike paistaks, ... 9. Kui sa vähem räägiksid, ... 10. Kui dotsent Laan oleks meid määrganud, ... 11. Kui sa oleksid hästi puhanud, ... 12. Kui Mari poleks sind aidanud, ...

...

Harjutus 6

Jutustage, kuidas teie veedaksite vaba päeva.

Harjutus 7

Tõlkige!

a) 1. Если бы не шел дождь, мы пошли бы в лес. 2. Вы были бы с этим согласны? 3. Я не хотел бы тебе мешать. 4. Ты хотел бы выпить чашку кофе? 5. Если бы я не должен был идти к зубному врачу, я пришел бы на заседание кружка. 6. Мы успели бы в театр во-время, если бы автобус сейчас пришел. 7. Они заметили бы нас, когда посмотрели сюда. 8. Они не купили бы этих книг, если бы они не были им нужны. 9. Ты заперла бы дверь, если бы у тебя был ключ.

b) 1. У аккуратного студента аккуратные конспекты. 2. Мари конспектирует аккуратно. 3. Рейн читал статьи внешнеполитических комментаторов и слушал их выступления. 4. Он анализировал современное международное положение. 5. Доклад Рейна был основательным. 6. Твое выступление на сегодняшнем семинаре было содержательным. 7. Где моя записная книжка? 8. В кармане ее нет. 9. Ты делал заметки на собрании? 10. На завтрашний концерт эстрадной музыки еще есть билеты? 11. Пожалуйста, на балконе есть еще свободные места. 12. Очень приятно, я попросил бы эти два места.

Harjutus 8

Professor kirjutas memuaare; professor mõtles oma noorusele. → Kirjutades memuaare, mõtles professor oma noorusele.

1. Mari konspekteeris Lenini teost; Mari istus laua taga.
2. Jüri otsis taskutes; Jüri leidis märkmiku.
3. Mari abielus Reinuga; Mari oli kahekümne kahe aastane.
4. Mari vaatas kella; Mari hüüdis "Me jääme hiljaks!"
5. Rein seisis ukse taga; Rein ootas Marit.
6. Rein läks kinno; Rein rääkis Marile rahvusvahelisest olukorrast.
7. Mari oli vanaisa juubelil; Mari unustas koosoleku.
8. Mari käis vanaisaga metsas; Mari nägi metskitse.
9. Metskits hüppas põõsastesse; metskits jooksis ära.

- 3 KOLMEKUMNE ESIMENE ÕPPETÜKK. Komparatiiv. Käärikul.
Mõistata!
Сравнительная степень.
- 17 KOLMEKUMNE TEINE ÕPPETÜKK. Komparatiivi tarvitamine.
Superlatiiv. Sufiksia -mine, -ja, -ur. Meie olüm-
piavõitjad. Nalja.
Употребление сравнительной степени. Превосходная
степень. Суффиксы -mine, -ja, -ur.
- 32 KOLMEKUMNE KOLMAS ÕPPETÜKK. ma- ja da-infinitiiv. da-
infinitiivi vormid. ma-infinitiivi käänded. Välis-
külalised Ülikooli komsomolikomitees I. Nalja.
Инфинитивы на -ma и -da. Формы da-инфинитива.
Падежи ma-инфинитива.
- 48 KOLMEKUMNE NELJAS ÕPPETÜKK. ma- ja da-infinitiivi pea-
mised tarvitamisjuhud. Väliskülalised Ülikooli
komsomolikomitees II. Vanasõnu.
Основные случаи употребления инфинитивов на -ma
и -da.
- 63 KOLMEKUMNE VIIES ÕPPETÜKK. Imperatiiv. Demonstratsioo-
nil. Luulet.
Повелительное наклонение.
- 76 KOLMEKUMNE KUUES ÕPPETÜKK. Konditsionaal. Kaudne kõne-
viis. des-gerundiiv. Õhtul. Vanasõnu.
Сослагательное наклонение. Косвенное наклонение.
Деепричастие на -des.

ТЕКСТЫ И УПРАЖНЕНИЯ ПО ЭСТОНСКОМУ ЯЗЫКУ
ДЛЯ СТУДЕНТОВ-РУСИСТОВ III.
Тетрадь I. Издание второе.
Составители Эдлен Ууспильд, Аино Валмет.
На эстонском и русском языках.
Тартуский государственный университет.
ЗССР, 202 400, г.Тарту, ул.Олингооли, 18.
Vastav toimetaja R. Kasik.
Päljundamisele antud 19.03.1981.
Formaat 30x42/4.
Trukipaber.
Masinakiri. Rotaprint.
Tingtrukipoognaid 5,34.
Arvestuspõõnaid 4,39. Trükipoognaid 5,75.
Trukiarv 200.
Tell. nr. 356.
Hind 15 kop.
TRU trükikoda, ENSV, 202400 Tartu, Pälsoni t. 14.